

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra historie

Bc. Jakub Neubauer

2. ročník

Obor: Učitelství geografie pro střední školy – Historie

DĚNÍ V OSMANSKÉ ŘÍŠI V PRVNÍ POLOVINĚ DEVATENÁCTÉHO STOLETÍ  
OBRAZEM PRAŽSKÝCH NOVIN

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková, Ph.D.

Olomouc 2019

## Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou prací samostatně a veškeré použité zdroje informace jsem řádně uvedl do závěrečného seznamu použitých pramenů a sekundární literatury.

V Olomouci, dne 19. srpna 2019

.....

Bc. Jakub Neubauer

## Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucí své diplomové práce doc. Mgr. Radmile Švaříčkové Slabákové, Ph.D. za všechny její rady, odborné vedení této práce a za velkou trpělivost, kterou se mnou při psaní měla. Velké díky patří rovněž doc. PhDr. Michaelu Viktoříkovi, Ph.D. za všechny jeho komentáře a připomínky, které mi k mé práci poskytl.

Bc. Veronice Martenové děkuji za pomoc, kterou mi poskytla při shromažďování a reprodukci materiálů pramenné povahy, na nichž je celá tato práce postavena. Janu Neubauerovi bych pak rád poděkoval za velké penzum času stráveného při četbě a kontrole svého textu.

Obrovské díky patří celé mé rodině, která mne podporovala nejen při psaní této práce, ale také v průběhu celého mého studia.

## Obsah

1. Úvod.....	4
1.1. Časové a pramenné vymezení práce.....	4
1.2. Cíle práce.....	6
1.3. Současný stav bádání.....	7
1.4. Vývoj <i>Pražských novin</i> .....	11
2. Zprávy o Osmanské říši v <i>Pražských novinách</i> .....	17
2.1. Exkurz do událostí let 1821–1827 v Osmanské říši.....	17
2.2. Stav a vývoj řecké národněosvobozenecké revoluce v roce 1828.....	28
2.3. Osmanská zahraniční politika v roce 1828.....	37
2.4. Rusko-osmanská válka v roce 1829.....	49
2.5. Vývoj řeckého národněosvobozeneckého hnutí v roce 1829.....	66
2.6. Vnímání sporu Muhammada Alího s Mahmudem II. na stránkách <i>Pražských novin</i> z roku 1832.....	73
3. Závěr.....	84
4. Seznam použitých pramenů a literatury.....	88
5. Abstrakt.....	93
6. Anotace.....	95

## 1. Úvod

### 1.1. Časové a pramenné vymezení práce

Devatenácté století s sebou přineslo nezpochybnitelný pokrok v mnoha oblastech lidského života. Společnost zažila významný rozvoj průmyslu, růst a změnu struktury měst, proměnu životního stylu a svého celkového charakteru, ale také nárůst vzdělanosti. To s sebou přirozeně neslo také poptávku po informacích ohledně aktuálního dění. V intencích této práce je zjistit, kterak byl v rámci postupně se modernizující společnosti nahlížen tradiční nepřítel habsburského trůnu, respektive nedávno vzniklého Rakouského císařství, Osmanská říše.

Mocnost na Bosporu byla po dlouhá staletí mocenským rivalem křesťanského světa. Tradičně silně katoličtí příslušníci Habsburského rodu se nejen snažili dosáhnout ideálního stavu, kdy jejich prostřednictvím měl světu vládnout samotný Bůh, ale zároveň jako svůj vlastní úkol přijali ochranu křesťanství.<sup>1</sup> Toto tvrzení je možné doložit kupříkladu pohřebním kázáním nad vojevůdcem hrabětem Karlem z Mansfeldu, ve kterém jsou Turci označováni za „*dědičné a úhlavní nepřátele křesťanského jména a víry*“<sup>2</sup>. V raném novověku na našem území, stejně jako v celé latinské Evropě, panovalo přesvědčení, že cokoli Turci (lépe však muslimové) činili, činili se záměrem vykořenit křesťanskou víru. Nepřítelství mezi křesťany a muslimy tak přecházelo z generace na generaci. Je ovšem možné domnívat se, že k označení „úhlavní nepřítel“ nebyla ani tak nutná značná vojenská síla, jako spíše mnohdy neodůvodněný (jako například v případě Židů) strach z cizí a neznámé kultury.<sup>3</sup> Avšak postupem času, jak se vliv Osmanské říše snižoval, bylo nutné změnit optiku, jak se na tuto zemi dívat. Úhlavní nepřítel se proměnil v zemi, kterou bylo

---

<sup>1</sup> HRBEK, J.: *Christomimésis. Habsburkové jako Kristovi následovníci v 17. a 18. století*. In: *Český časopis historický*. r. 114, č. 1, s. 37.

<sup>2</sup> SCHÖRER, G.: *Kázání při pohřbu udatného reka a vysoce urozeného knížete pána pana Karla hraběte z Mansfeldu*. Vídeň 1595, s. 6.

<sup>3</sup> RATAJ, T.: *České země ve stínu pŮlměsíce. Obraz Turka v raně novověké literatuře českých zemí*. Praha 2002, s. 219.

nutno udržet při životě za každou cenu, aby bylo zabráněno expanzi carského Ruska na Balkán.

Časově je text této práce vymezen lety 1828, 1829 a 1832. V této době ještě nedošlo k tak závratnému nárůstu počtu nejrůznějších periodik, jak tomu bylo v druhé polovině devatenáctého století, ale můžeme již pozorovat podobné tendence, kdy postupně začaly vycházet nové tiskoviny, které však v mnohých případech neměly dlouhého trvání. Pro skloubení obou dvou výše zmíněných skutečností, tedy nového statutu Osmanské říše a nastupující modernizaci společnosti, bude práce čerpat z největšího, v rozmezí let 1830–1847 dokonce jediného českojazyčného periodika, které bylo v Rakouském císařství ve stanovené době vydáváno, tedy z *Pražských novin*.<sup>4</sup> Jako svůj hlavní cíl si tak tato práce klade zjistit a alespoň stručně předesíť, jaké informace mohl o dobovém dění v říši na Bosporu mít průměrný čtenář tohoto periodika.

I když může časové určení této práce působit poněkud kuriózně, bylo takto zvoleno vzhledem k jejímu zamýšlenému charakteru. Kdyby zde mělo být pojednáno o všech zprávách, které se v souvislosti s Osmanskou říší ve zvolených tiskovinách objevily, vydal by výzkum na mnohem více než na účely diplomové práce. Její autor si proto zvolil, že v letech 1828 a 1829 budou zkoumány dva dlouhodobější jevy, konkrétně rusko-osmanská válka a pokračování řeckých bojů za nezávislost. Tyto dvě historické události jsou navzájem svými důsledky propojeny, protože se jevíly logickou volbou. Rok 1832 pak bude zkoumat reflektování již propuknuvší první egyptské krize, tedy konfliktu sultána Mahmuda II. s egyptským místodržícím Muhammadem Alím.

Práce tak přinese dobový pohled na tři rozdílné události, které ve své době představovaly to nejpodstatnější, co se v Osmanské říši dělo. Bude si tak možné udělat lepší představu o tom, co dobový čtenář skutečně mohl registrovat, jelikož se dá

---

<sup>4</sup> KUSÁKOVÁ, L.: *Literární kultura a českojazyčný periodický tisk (1830–1850)*. Praha 2012, s. 414.

předpokládat (a průzkum dobového tisku tuto domněnku potvrdil), že dění podobného významu bylo reflektováno ze všeho nejvíce, takže můžeme takto orientované zprávy považovat za dostatečně reprezentativní vzorek.

## 1.2. Cíle práce

Dnešní člověk má k dispozici prakticky neomezený počet informačních zdrojů. Nedá příliš velkou námahu najít si odpověď na téměř každou otázku či nahlédnout na určitou problematiku mnoha různými pohledy. Můžeme dokonce říci, že dnes není problémem nedostatek informací, ale naopak jejich nepřeborné množství, kdy si mnohdy musíme pečlivě vybírat nejrelevantnější zdroje. V první polovině devatenáctého století však byla situace naprosto odlišná.

Nepřekvapí, že pokud se ve zvoleném období průměrný člověk chtěl něco dozvědět o zahraničním dění, byl téměř výlučně odkázán na denní tisk. I když dnes existují práce, které nám mohou poskytnou určité informace o dění v Osmanské říši, co o něm věděl česky mluvící Pražan kolem roku 1830? Vzhledem k tomu, že doposud neexistuje žádná práce, která by se pokusila tuto otázku zodpovědět, byla právě tato zvolena jako hlavní cíl, který bude tato práce sledovat. Pokusí se tak zaplnit dosud prázdné místo v historickém bádání a předložit krátký vhled do toho, jaké informace se o výše zmíněném tématu mohly ke svým čtenářům prostřednictvím *Pražských novin* v inkriminované době dostat, čímž se bude snažit o přiblížení jejich geografických horizontů. V případě rozboru konfliktů si budeme také všimnout toho, jestli byly čtenářům předkládány neutrální informace, nebo jestli se objevovala podpora té či oné straně.

Druhým, byť dílčím cílem, bude pomocí pražského tisku poskytnout podrobnější informace jak o rusko-osmanské válce v letech 1828–1829, tak o vývoji řeckého národněosvobozenického boje ve stejném období. I když sice existuje několik publikací,

keré o zmíněných událostech informovaly, většinou jim byla věnována pouhá kapitola v rámci širě zaměřené práce. Proto se zde pokusíme předložit podrobnější rozbor mnohdy nezmiňovaných událostí. V případě, že zde bude řeč o skutečnostech, které již byly v některé z prací zmíněny, pokusí se je autor tohoto textu konfrontovat se zprávami ze zvolených tiskovin.

### 1.3. Současný stav bádání

Jak již bylo zmíněno, v první polovině devatenáctého století nevycházelo takové množství periodik. Je tedy nasnadě, že ani zájem badatelů nelze srovnávat s tím, jaký je zaměřen na druhou polovinu, respektive konec devatenáctého století. Přesto však existuje několik prací, které stojí za zmínku.

Chce-li tato práce přinést obraz o dění v Osmanské říši prostřednictvím českého tisku, není možné obejít se bez prostudování literatury, která se věnuje samotné českojazyčné literární kultuře. Vzhledem k tomu, že zde předložený text poskytne prostřednictvím událostí ze země na Bosporu bližší informace o *Pražských novinách*, bude vhodné si zde nejprve představit práce, na které tento výzkum navazuje. První z nich je publikace Vladimíra Klimeše *Počátky českého a slovenského novinářství* z roku 1955.<sup>5</sup> Autor si v ní kladl za cíl alespoň ve stručnosti svého čtenáře seznámit s dějinami českého a slovenského tisku, zejména s jejich starším obdobím. Sám však přiznává, že jedním z hlavních důvodů, které jej k takovému zaměření své práce vedly, byl nedostatečný dosavadní výzkum v této oblasti.

Vzhledem k době svého vydání je pochopitelné, že Klimešovo dílo je nutno číst s jistou dávkou obezřetnosti. Teze, které se v něm objevují, jsou poplatné komunistickému režimu a zkreslují tak pohled na dějinné události. Například skutečnost, že česky psané

---

<sup>5</sup> KLIMEŠ, V.: *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha 1955, 192 s.

noviny přelomu 18. a 19. století nebyly určeny pro nejvyšší vrstvy společnosti, odůvodňuje Klimeš tím, že Kramerius, který je redigoval, pochopil, že v rolnických masách je skryta síla, která může svrhnout prohnílý feudalistický systém, a proto je nutno ji vyzbrojit vzdělaností. Fakt, že doboví čeští vzdělanci byli bilingvní a zcela přirozeně četli noviny německé, Klimeš zcela opomíjí.

Kapitola, která se věnuje konci osmnáctého a počátku devatenáctého století, je zaměřena především na osobu Václava Matěje Krameria. Autor zde vyzdvihuje Krameriovy novinářské kvality a přikládá také rozbor novin, které rodák z Klatov redigoval, avšak, jak bylo řečeno o pár řádků výše, uvádí je mimo jiné v souvislosti s třídním bojem. Tuto skutečnost dokresluje pasáž, kde Klimeš, i když si je zcela vědom Krameriova přínosu, vyjadřuje podivení nad skutečností, že takto pokrokový novinář byl ve vztahu k Francouzské revoluci „*představitelem nerozvinutého a slabého, ustrašeného českého maloměšťáctva, nedůvěřujícího svým vlastním silám a hledajícího proto oporu na všech stranách.*“<sup>6</sup>

V závěru této kapitoly Vladimír Klimeš zmiňuje také v této diplomové práci sledované *Pražské noviny*. Informací o nich je však v této publikaci pomálu a autor je dává do souvislosti zejména s potížemi Jana Ferdinanda ze Schönfeldu a jeho nástupců. Jakýkoli podrobnější rozbor tohoto periodika chybí.

Druhou monografií, kterou je vhodné zmínit, je první díl práce Mileny Beránkové *Dějiny československé žurnalistiky* z roku 1981.<sup>7</sup> I tato publikace je ovlivněna ideologií minulého režimu, na což je nezbytné brát při četbě zřetel. Beránková ve své práci navazuje na Klimešovo dílo. V úvodu své knihy píše, že byla vytvořena na základě skutečnosti, že „... publikace (V. Klimeše a K. Štorkána, kteří spolupracovali na tvorbě učebnic

---

<sup>6</sup> KLIMEŠ, V.: c. d., s. 84.

<sup>7</sup> BERÁNKOVÁ, M.: *Dějiny československé žurnalistiky. I. Díl. Český periodický tisk do roku 1918*. Praha 1981, 296 s.

žurnalistiky) „byly brzy rozebrány nebo nejsou běžně dostupné a protože k problematice české žurnalistiky na přelomu století a v průběhu první světové války žádný přehled zatím neexistoval.“<sup>8</sup> I po téměř třiceti letech tedy, podle Beránkové, nedošlo k výraznějšímu pokroku v historickém bádání ohledně českojazyčných periodických tiskovin.

Také tato autorka se poměrně obsírně vyjadřuje k osobě Václava Matěje Krameria, ale v mnohém pouze opakuje informace, které již byly zmíněny v učebnici V. Klimeše, která zde již byla rozebírána. Publikace je však pro zde předkládanou práci přínosnou, jelikož obsahuje relativně dostatek informací ohledně fungování *Pražských novin*, i když zejména prostřednictvím informací o jejich redaktorech – J. Lindovi, F. L. Čelakovském a K. H. Borovském. Alespoň okrajově je pozornost věnována novinovým přílohám a obsahovým proměnám otištěných článků. Ve vyčleněném prostoru však není možno takto obsáhlou problematiku detailněji popsat.

Poslední prací o českých tiskovinách devatenáctého století, která zde bude představena, je publikace Lenky Kusákové *Literární kultura a českojazyčný periodický tisk (1830–1850)* z roku 2012.<sup>9</sup> Kniha se zabývá zejména časopiseckým prostředím, přičemž tento druh periodik je sledován zejména v souvislosti s krásnou literaturou a kulturním prostředím obecně. Mimo to si však autorka všímá také osobností redaktorů, přispěvatelů a samotných čtenářů. Velmi zajímavým je také nabízený soupis všech ve sledované době vydávaných periodik, přičemž se každému z nich autorka přidává krátký komentář. Pro účely této práce však budou nejužitečnější pasáže o redaktorech, kteří byli s *Pražskými novinami* spojeni, a o cenzuře.

I když samozřejmě existuje mnohem více publikací, které se české literární kultuře první poloviny devatenáctého století věnují, většina z nich je zaměřena na jejich vnímání

---

<sup>8</sup> BERÁNKOVÁ, M.: *c. d.*, s. 11.

<sup>9</sup> KUSÁKOVÁ, L.: *Literární kultura a českojazyčný periodický tisk (1830–1850)*. Praha 2012, 567 s.

v rámci českojazyčného prostoru. Je tedy nasnadě, že rozebírány v nich jsou zejména novinové či časopisecké články, které se týkaly domácích událostí. Z tohoto důvodu nebudou v této práci akcentovány.

Problematicke Osmanské říše se v sekundární literatuře dostalo podstatně větší pozornosti. Svou roli zde nepochybně sehrála také skutečnost, že říše na Bosporu byla velmi významným účastníkem mezinárodní politické scény. Najdeme tedy celou řadu cizojazyčných, zejména v angličtině napsaných monografií, z nichž některé budou v této práci použity.

Prvním druhem publikací, které byly v této práci uplatněny, jsou knihy o samotné Osmanské říši. Z těchto prací je vhodné zmínit knihu Alana Palmera *Úpadek a pád Osmanské říše*<sup>10</sup>, která je časově vymezena druhou polovinou sedmnáctého až první polovinou dvacátého století a věnuje se zejména popisu politických událostí. Kniha *Lords of the Horizons*<sup>11</sup>, jejímž autorem je Jason Goodwin, nabízí poměrně široký záběr. Zmiňuje se také o způsobu vedení válek muslimskou armádou, o jejich strukturách, ale také o významných městech a samozřejmě o roli osmanských sultánů v mezinárodním dění. Poslední knihou z této kategorie, která zde bude zmíněna, je kolektivní práce Romana Míška, Františka Ondráše a Miroslava Šedivého *Egypt v době Muhammada 'Alího*<sup>12</sup>. Snaží se postihnout všechny aspekty života pod vládou rebelujícího egyptského místokrále – od ekonomické stránky přes kulturní a vzdělanostní rovinu až k samotné egyptské rebelii vůči Vysoké portě.

Druhá skupina prací se týká rakouských dějin. I v nich je možné nalézt informace, které se vztahují k říši *půlměsíce*. Za zmínku stojí zejména práce Miroslava Šedivého,

---

<sup>10</sup> PALMER, A.: *Úpadek a pád Osmanské říše*. Praha 1996, 351 s.

<sup>11</sup> GOODWIN, J.: *Lords of the Horizons. A History of the Ottoman Empire*. New York 1998, 352 s.

<sup>12</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *Egypt v době Muhammada 'Alího*. Praha 2009, 197 s.

kteřá se zabývá osobností a mezinárodním působením kancléře Metternicha.<sup>13</sup> Specifikum této práce můžeme vidět v zaměření na vzájemnou interakci Vídně a Istanbulu ve všech jejich důsledcích. Z tohoto důvodu je pro zde předkládaný text velmi přínosnou. Obdobným způsobem je napsána také kniha kolektivu kolem Jana Rychlíka<sup>14</sup>, která pojednává nejen o vztazích mezi těmito dvěma mocnostmi, ale také zabývá se také velmi komplikovanou národnostní otázkou Osmanské říše, která byla, podobně jako Rakouské císařství, mnohonárodnostním celkem, což v devatenáctém století vedlo k mnoha nepokojům motivovaných snahou o osamostatnění zejména balkánských národů.

Je zřejmé, že dosud nebyla *Pražským novinám* věnována taková pozornost, jakou by si největší českojazyčné periodikum první poloviny devatenáctého století zasloužilo. Z toho také vyplývá, i když je to vzhledem k úzkému zaměření pochopitelné, že nenajdeme jedinou práci, která by se zabývala rozbořem článků v těchto listech otištěných, natož aby akcentovala zprávy o jediné konkrétní říši. Není v možnostech ani intencích této diplomové práce zaplnit zmíněnou mezeru v současném bádání, klade si však za cíl předložit alespoň stručnou sondu do zde představené problematiky.

#### **1.4. Vývoj *Pražských novin***

*Pražské noviny* prošly poměrně složitým vývojem. Jako úplný počátek můžeme počítat rok 1782, kdy bylo po desetileté odmlce obnoveno vydávání českojazyčných novin, tehdy pod názvem *Pražské české noviny*. O dva roky později přešlo jejich vlastnictví do rukou Jana Ferdinanda ze Schönfeldu, který jejich redakci roku 1786 pověřil Václava Matěje Krameria. Periodikum bylo vydáváno pod názvem *Schönfeldské císařsko-královské pražské noviny*. Kramerius se prostřednictvím těchto tiskovin snažil zejména o výchovu a vzdělávání lidu. Často se objevovaly informace o aktuálním politickém dění, ale také

---

<sup>13</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. Plzeň 2013, 1033 s.

<sup>14</sup> RYCHLÍK, J. a kol.: *Mezi Vídní a Cařihradem. I. Utváření balkánských národů*. Praha 2009, 400 s.

popularizační články o inovacích a nové organizaci práce v zemědělství a řemeslech. Samozřejmě pak byly četné články zaměřené na dobovou kulturu. Tvrzení, že tyto noviny nabyly pod Krameriovým vedením velkého významu a obliby, je tak zcela legitimní.<sup>15</sup>

Od počátku roku 1789 počaly panovat rozpory mezi majitelem novin a jejich redaktorem, které vyústily v Krameriovův odchod. V redakci Schönfeldských novin jej nahradil Václav Thám.<sup>16</sup> Ještě téhož roku ovšem Kramerius získal koncesi na zřízení svého vlastního periodického listu pod názvem *Krameriusovy c. k. pražské poštovské noviny*, které redigoval až do své smrti v roce 1808.<sup>17</sup>

Vzhledem k rozporům s Krameriem se Schönfeld snažil vzniku nových novin zabránit. Byl si vědom, jaké riziko jeho vlastním tiskovinám hrozí, obzvláště proto, jelikož se Kramerius rozhodl obsah svého nově založeného periodika zaměřit stejně, jak tomu bylo v případě *Schönfeldských novin*. Janu Ferdinandu se nakonec podařilo prosadit pouze vynechání slova „poštovské“ z názvu nového tisku, takže konkurenční periodikum od 29. ledna roku 1791 nově vycházelo pod názvem *Krameriusovy c. k. vlastenecké noviny*.<sup>18</sup>

Kramerius do svých novin čas od času zařazoval nepravidelné přílohy, které se, za jeho života, věnovaly zejména beletrii. V roce 1801 se jednalo o *Večerní shromáždění dobrovické obce*, o rok později o *Pražského posla*, v letech 1806–1807 *Přítele lidu*<sup>19</sup>, se značným časovým odstupem pak v rozmezí let 1826–1833, avšak již periodicky v každém lichém čísle *Rozličnosti Pražských novin*<sup>20</sup>, a v období 1834–49 o *Českou včelu*<sup>21</sup>. Poslední dvě zmíněné přílohy, jejich vydávání se již ovšem Kramerius nedožil, nebyly již tak úzce

---

<sup>15</sup> Odstavec z: BERÁNKOVÁ, M.: *c. d.*, s. 37–41.

<sup>16</sup> BERÁNKOVÁ, M.: *c. d.*, s. 41.

<sup>17</sup> KUSÁKOVÁ, L.: *c. d.*, s. 372.

<sup>18</sup> KLIMEŠ, V.: *c. d.*, s. 72.

<sup>19</sup> KUSÁKOVÁ, L.: *c. d.*, 372.

<sup>20</sup> Tamtéž, s. 377.

<sup>21</sup> Tamtéž, s. 386.

zaměřeny, ale objevovaly se v nich i cestopisy, zajímavosti z různých zemí světa, tak i historické události a osobnosti, případně zprávy o současném politickém dění. Není bez zajímavosti, že i v těchto přílohách bylo otištěno poměrně dost článků, které se dotýkaly Osmanské říše, byť jejich účelem byla většinou zábava společnosti, i když byl za redakcí F. L. Čelakovského a K. H. Borovského akcentován cíl vzdělávání svého čtenářstva. Dělo se tak zejména prostřednictvím článků a islámu a muslimské kultuře, které postupně začaly převažovat nad romantickými příběhy z exotického prostředí říše na Bosporu.<sup>22</sup>

V letech 1808–1813, tedy od smrti Václava Matěje Krameria do dosažení plnoletosti jeho syna Václava Rodomila, Krameriov podnik řídili František Jan Tomsa a Jan Rulík.<sup>23</sup> V této době, stejně jako za redakčního úřadování Václava Rodomila, zaznamenaly noviny značný úpadek. Ekonomické potíže V. R. Krameria donutily k prodeji koncese na vydávání svých novin dědicům zemřelého J. F. Schönfelda.<sup>24</sup> Roku 1823 tak noviny, které v posledních letech své existence vycházely pod názvem *Císařsko královské vlastenecké noviny*<sup>25</sup>, změnilly vlastníka a v roce 1825 zanikly.<sup>26</sup>

Z výše zmíněného jasně vyplývá, že periodikum, které vydávala Krameriova rodina, nebylo jedinými českojazyčnými novinami své doby. Jan Ferdinand Schönfeld totiž, i přes velmi silnou konkurenci, se kterou se po odchodu Václava Matěje musel potýkat, pokračoval ve vydavatelské činnosti. Název jeho novin však prošel několika proměnami. Původní *Schönfeldské císařsko-královské pražské noviny* byly roku 1817

---

<sup>22</sup> NEUBAUER, J.: *Reflexe českého zájmu o Osmanskou říši v českých časopisech první poloviny devatenáctého století*. Olomouc 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Katedra historie, s. 12–24.

<sup>23</sup> KLIMEŠ, V.: *c. d.*, s. 89.

<sup>24</sup> KUSÁKOVÁ, L.: *c. d.*, s. 375.

<sup>25</sup> Tamtéž, s. 89.

<sup>26</sup> BERÁNKOVÁ, M.: *c. d.*, s. 44.

přejmenovány na *Pražské noviny*, v roce 1820 počaly nést název *Vlastenecký zvěstovatel* a v roce 1824 *Dopisovatel pro Čechy a Moravany*.<sup>27</sup>

Také Schönfeld se rozhodl ke svým novinám připojit přílohu. Stalo se tak roku 1819, kdy vznikl beletristický *Shromažditel nad Vltavou*. Ten tak do jisté míry doplňoval spíše všeobecně poučný styl Schönfeldových novin, které tím omezovaly svou zpravodajskou úlohu. V letech 1823–1825 Schönfeldovi dědicové pokračovali také ve vydávání *Čechoslava*, časopisu, který byl V. R. Krameriem prodán společně s novinami.<sup>28</sup>

Tento poměrně komplikovaný vývoj je završen roku 1825, kdy byly noviny prodány firmě Synové Bohumila Haase<sup>29</sup>, která tak získala přední postavení na poli českojazyčné žurnalistiky. Od roku 1826 tak počaly opět vycházet *Pražské noviny*, jejichž název se již bezpečně ustálil, a to za redakce Josefa Lindy a, zejména v době Lindovy nemoci v letech 1830–1833, spoluredakce Františka Bohumila Tomsy.<sup>30</sup>

V období, které je v práci sledováno, vycházely *Pražské noviny* dvakrát týdně. Může být však lehce matoucí, že pravidelná příloha, která k novinám vycházela, tedy *Rozličnosti Pražských novin*, nebyla číslovaná zvlášť, ale každé její číslo se počítalo mezi jednotlivá vydání *Pražských novin*, nikoli tedy jako samostatné dílo. Z toho tedy plyne ono možné zmatení, jelikož zmíněných tiskovin skutečně vycházela dvě čísla týdně, avšak jedno z nich bylo, až na drobné výjimky, pouze novinovou přílohou.

Již zmíněné *Rozličnosti* měly svým čtenářům poskytovat zejména pobavení. Na jejich stránkách tak příjemce mohl najít nejrůznější příběhy, které mnohdy vycházely po několika číslech na pokračování, poezii, ale také cestopisy či nejrůznější vypravování o kulturních rozdílech, se kterými se bylo možné na světě setkat.

---

<sup>27</sup> KUSÁKOVÁ, L.: c. d., s. 376.

<sup>28</sup> Tamtéž, s. 377.

<sup>29</sup> Tamtéž, s. 377.

<sup>30</sup> Tamtéž, s. 481.

Zbýlá čísla pak byla věnována zpravodajství v pravém slova smyslu. Tato čísla byla rozčleněna podle jednotlivých zemí, v nichž se popisované události odehrávaly. Zprávy zde otištěné byly nejrůznějšího charakteru. Obsahovaly tak například informace o úmrtí či sňatku významných osobností, o konání slavností, neobvyklých výkyvech počasí, případně o politickém dění. Je logické, že všechny zprávy nebyly stejně dlouhé. Informace o událostech na bojištích vyžadovaly poměrně velký prostor a byly připomínány v každém čísle, které během té které války vyšlo. Naopak zprávy, které se věnovaly záležitostem, které svou závažností nesnesly s novinkami z bojiště srovnání, byly prostorově nenáročné a často se omezovaly na pouhé konstatování skutečnosti, které nebylo dále jakkoli rozebíráno. Nepravidelně pak bývala na závěr některých čísel přidána oznámení o blížících se domácích, zejména kulturních událostech, jako bylo například uveřejňování českých divadelních her, případně výsledky tahů loterie.

Vždy, když příslušné číslo obsahovalo zprávy o domácím dění, byly tyto zařazeny na samotný počátek výtisku. Konkrétní pořadí dalších zemí, o nich byly zprávy otištěny, nebylo vždy zcela totožné. Obecně lze však říci, že po středoevropském prostoru následovala Evropa západní, jižní, severní a východní, dále africké a asijské události a na úplný závěr zprávy z Amerik. Ne vždy se však nutně musely objevovat informace o dění ze všech oblastí světa.

Stejný systém můžeme pozorovat také u rakouského tisku *Österreichischer Beobachter*. Srovnáme-li však zprávy z obou dvou tiskovin, zjistíme, že pražské periodikum přinášelo mnohem více informací o dění v Osmanské říši, kdy v námi sledovaném období se téměř neobjevují čísla, která by o této mocnosti neinformovala. Vídeňské noviny se naopak o říši na Bosporu zmiňují pouze sporadicky. Stejně tak je ve srovnání s českým tiskem o poznání méně rozebíráno řecké osvobozenécké hnutí, i když se samozřejmě občas nějaké zprávy o vývoji této situace objevily. Tuto skutečnost je zřejmé

možné vysvětlit striktně konzervativní politikou rakouského kabinetu, která nebyla, v duchu svaté aliance, nakloněna žádným projevům separatismu a prokazovala snahu zachovat v Evropě *status quo*.

## 2. Zprávy o Osmanské říši v *Pražských novinách*

### 2.1. Exkurz do událostí let 1821–1827 v Osmanské říši

Pro rok 1828 byly v souvislosti s Osmanskou říší nejdůležitější dvě významné události. Zaprvé se jednalo o přetrvávající boje za nezávislost Řecka. Samostatné řecké království sice oficiálně vzniklo až roku 1832, kdy na trůn usedl Otto I., nicméně boje o jeho nezávislost započaly již mnohem dříve. Druhou událostí, která rovněž svým významem převyšuje ty ostatní, je rusko-osmanská válka, která tohoto roku započala. Toto budou dvě ze tří hlavních linií, které bude tato práce sledovat, protože bude namístě začít s nimi již v samotném úvodu práce. Druhým, nicméně zcela logickým důvodem, je pak chronologická posloupnost.

Vzhledem k tomuto opodstatnění se nejprve zaměříme na řecké snahy o autonomii. Než však budeme moci přistoupit k rozboru zvolených tiskovin, bude jistě vhodné představit si nejdříve stručný vývoj řeckého povstání, který dovedeme až do počátku roku 1828, na což bude navazovat samotný výzkum. Jako zdroj nám poslouží zejména publikace *Krvavá odyssea*<sup>31</sup> Miroslava Šedivého, *Dějiny Řecka*<sup>32</sup> kolektivu kolem Pavla Hradečného a kniha *Mezi Vídní a Cařihradem*<sup>33</sup> skupiny badatelů kolem Jana Rychlíka.

Řecko bylo již po staletí součástí ohromného celku známého jako Osmanská říše, která se rozprostírala od severního pobřeží Afriky přes Arabský poloostrov a Malou Asii až na Balkán. V průběhu dějin však došlo k její výrazné proměně, která byla nastíněna v samotném úvodu této práce. Nutno podotknout, že série porážek, kterou Osmanská říše od sedmnáctého století prošla, měla za následek ohromný úpadek sultánské moci. Tato situace přinesla netušené možnosti lokálním vládcům, kteří příkazy sultánů plnili přinejlepším sporadicky. Tím však velmi trpělo místní obyvatelstvo, které bylo tak

---

<sup>31</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea. Řecký boj za nezávislost 1821–1832*. Praha 2011, 232 s.

<sup>32</sup> HRADEČNÝ, P. a kol.: *Dějiny Řecka*. 3. vyd., Praha 2015, 785 s.

<sup>33</sup> RYCHLÍK, J. a kol.: *Mezi Vídní a Cařihradem. 1. Utváření balkánských národů*. Praha 2009, 399 s.

prakticky vydáno napospas z vůli místních hodnostářů. Důvodem neutěšeného stavu obyvatelstva tak nebyla tvrdě prosazovaná moc sultánů, ale spíše její absence.<sup>34</sup>

Je nasnadě, že za takovéto mocenské konstelace při nejlepší vůli nemůžeme mluvit o nějakém jednotném Řecku, které by se mohlo bouřit proti formální vládě Porty. Rovněž samotné užití označení Řek je velmi problematické, byť se mu v této práci nevyhneme. Zcela nezpochybnitelné není ani označení dle náboženské příslušnosti, protože ne všichni ortodoxní věřící, kteří v dané oblasti žili, se dali označit za Řeky.<sup>35</sup> V dalších částech práce narazíme na skutečnost, že i v situaci, kdy se řecké povstání rozhořelo naplno, existovalo, a to po dobu několika let, více různých frakcí, které spolu neváhaly navzájem bojovat.

Oficiálně stál z rozhodnutí sultánů již od roku 1453 v čele Řecká patriarcha, který měl poměrně značnou moc, avšak za své uvedení do úřadu musel platit značný poplatek. Navíc je zřejmé, že když volbu patriarchy prováděli zásadně sultáni, byli tito duchovní v drtivé většině případů loajální Portě. Výrazně horší socioekonomické postavení měl nižší klérus. To však s sebou neslo i jisté výhody. Vzhledem k tomu, že chudí Řekové byli ochotni naslouchat prakticky výhradně příslušníkům nižšího duchovenstva, kteří se těšili značnému respektu, zároveň však bylo běžným Řekům sympatické, že tito muži nejen kázali v chudým vrstvám srozumitelné řečtině, ale byli také chudí stejně jako oni. Právě proto dokázali duchovní získat davy na svou stranu, pročež sehráli důležitou roli při zahájení národního povstání.<sup>36</sup>

Samotné třímilionové Řecko by s nejvyšší pravděpodobností nebylo schopné vymoci si na Portě jakýchkoli významnějších ústupků. Významnou, možná dokonce můžeme říci zcela zásadní, roli v řecké emancipaci sehrály evropské mocnosti. Na mnoha

---

<sup>34</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 12. K používání víry jako rozhodujícího faktoru se naopak kloní kupříkladu Václav Štěpánek ve své knize *Východní otázka. Od počátků do konce 60. let 19. století*. Brno 2014, 148 s.

<sup>35</sup> Tamtéž, s. 12.

<sup>36</sup> Tamtéž, s. 13.

místech Evropy vznikaly tajné řecké spolky, které své protiosmanské aktivity skrývaly za oficiálně nezávadnou filhelénskou kulturní činnost. Nejvýznamnějším spolkem bylo bezpochyby uskupení s názvem Filiki Eteria (Přátelské sdružení). Bylo založeno v roce 1814 v Oděse, avšak poměrně záhy vznikla celá řada poboček uvnitř i vně Osmanské říše. Mezi jeho členy převažovali středně movití obchodníci a podnikatelé, naopak nejméně byla zastoupena vrstva prostých venkovanů.<sup>37</sup>

Problematická byla otázka vedení tohoto spolku. I když se někteří jeho členové velmi snažili, aby mezi rozšířili smyšlenku, že v čele uskupení stojí samotný ruský car, takže řecká věc má plnou podporu Petrohradu, snažil se spolek dostat do svého vedení Joannise Kapodistria, který působil v ruských diplomatických službách. V letech 1816–1821 byl dokonce po boku Nesselrodeho druhým ruským ministrem zahraničí. Kapodistrias však pozici vedoucího Filiki Eterie v roce 1820 odmítl. Své rozhodnutí odůvodnil tvrzením, že pro něj bylo neslučitelné zastávání diplomatické funkce a vrcholné hodnosti tajného spolku, nehledě na to, že po vídeňském kongresu nebyly evropské vlády příliš nakloněny podobným revolučním akcím. Jakoukoli svou iniciativu podmiňoval zahájením nového válečného konfliktu některé z evropských mocností, nejlépe Ruska, s Osmanskou říší. Vedení Filiki Eterie tak nakonec převzal syn někdejšího vládce Moldavska a Valašska, generálmajor v ruské armádě Alexandros Ypsilantis mladší.<sup>38</sup>

Užší vedení Přátelského sdružení si bylo vědomo toho, že nebylo možné postavit se osamoceně osmanské armádě. Z tohoto důvodu vkládali velké naděje do Srbů, kteří se podle jejich představ měli k povstání přidat. Nicméně tato představa brzy vzala za své, jelikož místní vládce Jiří Petrovič Karadjordje, který byl příznivcem srbsko-řecké spolupráce, byl zavražděn a vystřídán Milošem Obrenovićem, který začal velmi brzy

---

<sup>37</sup> Odstavec z HRADEČNÝ, P. a kol.: *c. d.*, s. 276–277.

<sup>38</sup> Tamtéž, s. 277.

jednat se sultánem o uznání svého vazalského knížecího titulu, takže neměl nejmenší důvod rozdmýchávat srbsko-osmanské rozbroje.<sup>39</sup>

Na základě těchto skutečností padla nová volba na Moldavsko a Valašsko. Důvodu pro toto rozhodnutí bylo hned několik. Sám Ypsilantis tato území velice dobře znal, takže nebylo žádným problémem naplánovat ozbrojený vpád. Obě dvě vybraná knížectví byla rovněž velmi blízko carského Ruska, takže vůdci Filiki Eterie počítali s rychlou a výraznou podporou cara. Tato domněnka byla navíc posílena skutečností, že od posledního konfliktu byla platná úmluva mezi Petrohradem a Konstantinopolí, že i když byl sultán oficiálním vládcem těchto zemí, měl právo vyslat do nich svou armádu pouze se souhlasem cara. V opačném případě by hrozilo nové rozpoutání války, za které by byla ovšem odpovědná Porta, jelikož porušila mezinárodní dohody. Posledním důvodem, který Ypsilanta vedl k intencím rozpoutat povstání mimo Řecko byl ten, že jeho cílem bylo zažehnutí ohromné rebelie veškerého balkánského křesťanstva. Jedinou, avšak zásadní komplikací bylo, že Srbové ani Černohorci s Řeky nikterak nesympatizovali a Moldavané a Valaši k nim dokonce cítili odpor. Důvodem byla staletí trvající nadvláda fanariotů<sup>40</sup> v této oblasti, kteří, jak bylo naznačeno výše, měli na svědomí bídný stav místního obyvatelstva.<sup>41</sup>

Ypsilantis však stále žil v iluzi celobalkánského povstání, protože počátkem března roku 1821 překročil hranici mezi Ruskem a Osmanskou říší na řece Prut. Následovalo jej poměrně malé množství stoupců, ale jejich řady poměrně rychle rostly. To bylo do značné míry dáno jeho proklamacemi, že již brzy jej bude následovat velká ruská armáda, s jejíž pomocí se řecké snažení jistě musí podařit. Veškerá snaha tohoto devětatvacetiletého vůdce však brzy naprosto ztroskotala. Nejen že Srbové ani

---

<sup>39</sup> Tamtéž, s. 278–279.

<sup>40</sup> Potomci počítaných Italů, Albánců či Rumunů, kteří žili ve čtvrti Fanar v Konstantinopoli. Právě oni nahrazovali v bojích padlé lokální šlechtice ve správě příslušného území. Jelikož se však za jmenování do funkce správce platil značný finanční obnos, získávali tito fanarioté prostředky všemi dostupnými prostředky. Více k vrstvě fanariotů viz ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 13–15.

<sup>41</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 30–31.

v Moldavsku a Valašsku žijící Rumuni se k povstání nepřidali, ale navíc patriarcha Gregorios V. a dvaadvacet dalších biskupů celou akci odsoudili a samotného Ypsilanta exkomunikovali.<sup>42</sup> Mnohem větší ranou však bylo, když car Alexandr I., na jehož pomoc bylo celé povstání vázáno, nejenže žádnou pomoc neposkytl, ale otevřeně řecké snahy odsoudil, čímž osmanskému sultánu poskytl možnost vypořádat se s rebely již na území Moldavska a Valašska.<sup>43</sup>

Dne 19. června byla skoro polovina armády, kterou Ypsilantis disponoval, zdecimována u valašské vesnice Drăgășani. Ypsilantis sám po této zdrcující porážce utekl na rakouské území, kde byl zajat a uvězněn nejprve v pevnosti Mukačevo, posléze pak v terezínské pevnosti, kde, nutno dodat ve velmi dobrých podmínkách, zůstal až do 20. října roku 1827. Propuštěn byl pod příslibem, že se odebere do Verony, kde bude žít na vlastní náklady a pod stálým policejním dozorem. Toho se však již nedočkal, jelikož cestou při přestávce ve Vídni onemocněl a na konci ledna roku 1828 zemřel.<sup>44</sup>

Toto povstání sice bylo poměrně rychle a snadno potlačeno, nicméně jeho snaha nezůstala zcela bez užitku. Ukázalo se, že v balkánských podmínkách a za podobných počtů nebylo možné vést s Portou válku na otevřeném poli, ale naopak, má-li být dosaženo nějakých výsledků, bude k tomu zapotřebí guerillové války. Zároveň ještě předtím, než výše zmíněné snahy zcela ztroskotaly, vypuklo povstání v Morei, tedy dnešní terminologií na Peloponésu. Tato vzpoura však již měla masový charakter, dlouhé trvání a v neposlední řadě také reálné výsledky, i když ty byly podmíněny vnějšími zásahy evropských mocností, o kterých bude řeč níže.<sup>45</sup>

---

<sup>42</sup> Tamtéž, s. 32–33.

<sup>43</sup> HRADEČNÝ, P. a kol.: *c. d.*, s. 280.

<sup>44</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 35–37.

<sup>45</sup> HRADEČNÝ, P. a kol.: *c. d.*, s. 280–281.

Po propuknutí povstání na Peloponésu zareagovala osmanská vláda rozsáhlými represáliemi, které na několika místech přerostly v pogromy. O Velikonoční neděli 10. dubna roku 1821 byl fanatickým davem oběšen patriarcha Gregorios V., který, jak jsme zmínili výše, jen pár dní předtím řeckou vzpouru veřejně odsoudil. Stejný osud čekal ještě mnoho duchovních, ale i prostých Řeků. Zřejmě nejznámější podobnou událostí je dubnový masakr z roku 1822, který proběhl na ostrově Chios. Zde osmanská vojenská posádka úplně vyvraždila řecké obyvatelstvo. Celkem zde bylo zabito asi 23 000 Řeků, přičemž dalších přibližně 47 000 jich bylo zajato a prodáno do otroctví.<sup>46</sup> Nutno však dodat, že ani Řekové s v tomto ohledu s Osmany v ničem nezažili. Hned v říjnu roku 1821 například došlo k hromadnému vraždění muslimů ve správním centru Peloponésu, tedy ve městě Tripolitsa.<sup>47</sup> Během několika prvních týdnů povstání bylo na Peloponésu zabito přes 25 000 Turků včetně žen a dětí.<sup>48</sup>

Poměrně brzy se v rámci povstání diferencovaly dvě frakce. Jedna z nich byla tvořena eteristy a jejich stoupenci a zastupovala tak řeckou emigraci a nižší střední třídu. Druhá frakce pak sdružovala domácí odbojáře, zejména obchodníky a podnikatele. Byla to právě tato druhá frakce, která postupně získávala na síle a vlivu, čímž eteristy tlačila do pozadí. Když byla začátkem června 1821 vytvořena Rada starších, tedy obdoba prozatímní vlády, měli v ní příznivci zmíněného spolku již jen marginální postavení.<sup>49</sup>

V prosinci téhož roku se ve městě Epidauros sešlo první Národní shromáždění, které odmítlo osmanskou nadvládu a stanovilo si za svůj cíl osvobození Řecka. Výsledkem těchto jednání byla prozatímní, tzv. epidaurská, ústava, která platila od prvního dne roku 1822. Ta viděla svůj vzor ve francouzské konstituci z roku 1795, což se mimo jiné projevilo také na podobě organizace vedení „státu“. Ústava poskytovala Řekům jistotu

---

<sup>46</sup> RYCHLÍK, J. a kol.: *c. d.*, s. 145.

<sup>47</sup> Tamtéž, s. 142–143.

<sup>48</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 49.

<sup>49</sup> RYCHLÍK, J. a kol.: *c. d.*, s. 144.

života, všeobecné právo vlastnit majetek, osobní svobodu a rovnost všech před zákonem. Zákonodárnou mocí nově disponovalo Národní shromáždění, tzv. vuleftiko, které se skládalo ze zástupců z různých částí Řecka. Moc výkonná pak byla soustředěna v rukou pětičlenné rady, zvané ektelestiko, která měla být obdobou francouzského Direktoría.<sup>50</sup>

Situace se však značně zkomplikovala tím, že do roku 1823 se zformovala další dvě řecká uskupení, tzv. macherokratia („strana nožů“), kterou vedl Theodor Kolokotronis a která tak představovala radikální vojenskou stranu, a tzv. kalamarades („strana politiků“), která se sestávala z politiků pevninského Řecka a bývalých fanariotů.<sup>51</sup> Řecko tak opět stálo na pokraji občanské války, která výrazným způsobem znesnadňovala efektivní vedení osvobozenického boje.

Samotný způsob vedení řecké národněosvobozenické revoluce byl, jak bylo naznačeno výše, poměrně složitý a specifický. Svůj vliv na tom zcela nepochybně měl geografický charakter Řecka. Povstání probíhalo zejména na Peloponésu, který byl po souši přístupný pouze Korintskou šíjí, poměrně úzkým pruhem pevniny, který tak poskytovalo dokonalou obrannou pozici. Povrch samotného poloostrova je navíc velmi hornatý. Řekům tak mnohdy stačilo proti dotírajícímu nepříteli držet pouze jediné město či průsmyk, což osmanské armádě činilo velké nesnáze. I v případě, že se vládní vojska zmocnila některé z pevností, byl jí hornatý terén opět nepřítelem, jelikož při jakékoli výpravě zpoza hradeb dával Řekům možnost rychlého a krátkého útoku ze zálohy, čímž byla řecká revoluce typická. Zde tedy vidíme konkrétní příklad skutečnosti, že za takovýchto podmínek jednoduše nebylo možné válčit standardním způsobem a partyzánská válka tak byla prakticky jedinou možností.<sup>52</sup>

---

<sup>50</sup> Tamtéž, s. 144.

<sup>51</sup> Tamtéž, s. 145.

<sup>52</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 63–64.

Nepřekvapí, že takovýto způsob boje vyžadoval ze strany Porty poměrně velkou armádu. Té však měla osmanská vláda k dispozici žalostně málo, byť se to může zdát při rozloze a počtu obyvatel říše zarážející. Nutno však dodat, že v době, kdy propuklo řecké povstání, se Porta nacházela ve válečném stavu s Persií, což samozřejmě vázalo poměrně značnou část ozbrojených složek. Navíc bylo nezbytné udržovat stabilní vojenské posádky podél severní hranice pro případ nové vojny s Ruskem.<sup>53</sup> Další jednotky na sebe až do roku 1822 vázal vládce Janiny Ali paša Tepelenský, který od jara roku 1820 vedl ozbrojený spor s vojsky sultána Mahmuda II.<sup>54</sup> Největší komplikací však pro sultána byly jednotky janičárů. Tato kdysi elitní složka osmanské armády se postupem času stala zdrojem destabilizace státní moci. V době, kdy Řekové rozpoutali své povstání, již janičáři prakticky nebojovali, ale věnovali se obchodu a tyranizování obyvatelstva. Stále trvali na přehnaném projevování úcty, za své služby vybírali nehorázné poplatky a při jejich stále se zvyšujícím počtu byla jejich nákladná výzbroj velkou zátěží pro státní pokladnu. Není nutné dále zdůrazňovat, že se jednalo o velmi zastaralý a nevýkonný sbor, který nebyl Portě absolutně k užitku.<sup>55</sup>

Při tomto akutním nedostatku kvalitního vojska nastal zlom v roce 1825, kdy se sultán obrátil s žádostí o pomoc na svého egyptského místodržícího, Muhammada Alího. Do té doby nebylo ani na jedné straně dosaženo kdovíjak závrtných úspěchů, nicméně pomoc egyptského guvernéra situaci zásadním způsobem změnila. Všudypřítomné řecké pirátství výrazně narušovalo egyptský a celkově osmanský obchod, což Muhammada Alího motivovalo k radikálnímu zásahu proti Řekům. Vedením vojska vyslaného z Egypta byl pověřen guvernérův adoptivní syn, Ibrahim paša. Řekové, i když si byli vědomi chystající se invaze, předpokládali, že Ibrahim zůstane přes zimu na Krétě. Ten se však

---

<sup>53</sup> Tamtéž, s. 66.

<sup>54</sup> Tamtéž, s. 41.

<sup>55</sup> Tamtéž, s. 66–67.

proti veškerému očekávání v únoru roku 1825 vylodil s deseti tisíci muži na jihu Peloponésu, přičemž ve stejné době podnikla stálá osmanská armáda útok ze severu.<sup>56</sup> Modernizovaná egyptská armáda rychle postupovala územím Moreie, kde Egyptanům vzdoroval jen Nauplion.<sup>57</sup> Druhým významným městem, které bylo téměř rok obléháno a nakonec padlo, bylo Misolonghi na severu Korintského zálivu, ve kterém před dvěma lety zemřel asi nejznámější filhelén lord Byron.

Za této situace jednotlivé řecké frakce opět zahájily boje mezi sebou, bylo brzy jasné, že bez koordinované mezinárodní akce bude povstání brzy potlačeno.<sup>58</sup> V době, která byla pomocí *Pražských novin* sledována, byly totiž řecké državy omezeny na oblast okolo Nauplia a přilehlé ostrovy, zejména Spetses a Ydra.<sup>59</sup>

Právě v souvislosti se stále se zhoršujícím stavem řecké rebelie po zapojení se egyptských vojsk je jistě zcela namístě nastínit mezinárodní politickou situaci, která naprosto zásadním způsobem ovlivnila nejen další vývoj, ale zejména konečný osud řeckých snah. Řekové si byli vědomi skutečnosti, že sami nemohli ve svém snažení uspět, což je vedlo k rozhodnutí nabídnout evropským mocnostem dosud neexistující řeckou královskou korunu, případně protektorát nad Řeckem. Oboje za pomoc při dosažení svých cílů. Rada významných řeckých osobností tak v na přelomu června a července 1825 podepsala dokument, který vybízel Brity k převzetí ochrany nad Řeckem. Tento dokument je znám pod názvem Act of submission, čili akt podřízenosti.<sup>60</sup> Řekové však nespolehali pouze na pomoc Britů, takže podobné dokumenty byly zaslány také do Paříže a Petrohradu. Je vcelku jasné, že ti, kteří podporovali nadvládu ruského cara, by se jen těžko smířili s britským protektorátem. Bylo tedy vcelku logickým východiskem, že vznikly, jak

---

<sup>56</sup> PALMER, A.: *c. d.*, s. 94–95.

<sup>57</sup> Tamtéž, s. 95.

<sup>58</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 61.

<sup>59</sup> HRADEČNÝ, P. a kol.: *c. d.*, s. 289.

<sup>60</sup> Tamtéž, s. 289–290.

už jsme si koneckonců v řeckých poměrech mohli navyknout, tři frakce, z nichž každá vyjadřovala podporu jiné evropské mocnosti.

Za těchto okolností je pochopitelné, že se řecké Národní shromáždění nechtělo zcela výhradně orientovat na jednu konkrétní stranu. Zvolení Joannise Kapodistria do čela Řecké vlády, které mělo být zárukou ruské podpory, a zároveň povolání generála Richarda Churcha a admirála Thomase Cochraneho, kteří měli být britskou protiváhou vlivu ruského medvěda, je tak poměrně logickým vyústěním. Byla to právě Velká Británie, která jako první z evropských mocností zareagovala na blížící se možnost konečné porážky řeckého povstání. Její motivací byla obava, aby některý z konkurentů, zejména však Rusové, nepřevzal v Řecku iniciativu a nepřikročil k akcím, které by mohly poškozovat britské zájmy. Jako alespoň částečná pojistka měl sloužit tzv. Petrohradský protokol, který byl mezi ruským a britským kabinetem uzavřen 16. dubna roku 1826. Jeho účelem bylo, aby obě dvě velmoci postupovaly společně při prosazování řecké autonomie pod oficiální svrchovaností osmanského sultána. Potíží bylo, že dokument nenařizoval nutnost společného postupu při odmítavém vyjádření Porty.<sup>61</sup>

Jestliže se Prusové a Rakušané stavěli k řeckým snahám odmítavě s odkazem na principy Svaté aliance, Francouzi naopak toužili po obnově svého mocenského postavení ve východním Středomoří. Z tohoto důvodu se připojili k principům Petrohradského protokolu a s oběma jeho signatáři podepsali šestého července 1827 tzv. Londýnskou konvenci. Ta zúčastněné mocnosti zavazovala k nabídnutí zprostředkování řecko-osmanských jednání, jejichž cílem měl být, obdobně jako v případě Petrohradského protokolu, autonomní řecký stát, který by se však nalézal ve vazalském vztahu k Portě, které by rovněž odváděl každoroční tribut. Výrazným posunem však byl tajný dodatek, kterým se signatáři domluvili, že v případě sultánova odmítnutí stáhnou své vyslance

---

<sup>61</sup> Tamtéž, s. 291.

z Konstantinopole a sami zahájí jednání s Řeky. V případě potřeby velmoci nevyklučovaly ani použití síly.<sup>62</sup>

Napjatá situace vyvrcholila 20. října roku 1827, kdy britský viceadmirál Edward Codrington vplul se čtyřadvaceti britskými, francouzskými a ruskými loděmi do zálivu u Navarina, kde kotvilo více než 80 egyptských a tureckých plavidel.<sup>63</sup> Bylo by ohromnou chybou nezmínit, že lodě signatářských zemí Londýnské konvence nevplouly do zátoky v útočném šiku a už vůbec neměly v úmyslu rozpoutat konflikt. Také egyptská a turecká plavidla byla rozestavěna v obranném kruhu a neměla se k jakémukoli aktu agrese.<sup>64</sup> Dodnes není zcela objasněno, jak k incidentu přesně došlo, nicméně je známo, že jeden britský důstojník byl zasažen výstřelem z turecké muškety, kterýžto rozpoutal menší přestřelku. Vše by se však zřejmě dalo ještě urovnat, kdyby ovšem, zřejmě na základě výstřelů, nespustila pobřežní baterie palbu na ruské lodě. Teprve v tomto okamžiku dal viceadmirál Codrington souhlas ke střelbě. Během chvíle bylo zničeno přibližně jedenašedesát egyptských a tureckých lodí, což bylo pro sultána pochopitelně velmi citelnou ztrátou.<sup>65</sup>

Neočekávaná, avšak neméně drtivá porážka u Navarina znamenala pro Muhammada Alího jasný signál, že evropské mocnosti neměly nejmenší chuť nechat na pobřeží severní Afriky vzniknout novou mocnou entitu. Pro Řeky naopak navarinský incident znamenal značnou úlevu v tom smyslu, že v nejbližší době nemohl sultán ani jeho vazalové kontrolovat námořní trasy ve Středomoří. Toho dokázali Řekové, jejich zřejmě nejsilnější zbraní bylo právě loďstvo, náležitě využít.<sup>66</sup>

---

<sup>62</sup> Tamtéž, s. 291.

<sup>63</sup> PALMER, A.: *c. d.*, s. 105.

<sup>64</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 65.

<sup>65</sup> Tamtéž, s. 65–66.

<sup>66</sup> Tamtéž, s. 67.

Pro účely této práce postačí, že byl tento stručný nástin vývoje událostí v Řecku a Osmanské říši obecně doveden právě do 20. října roku 1827, jelikož první informace, které se v *Pražských novinách* na počátku sledovaného období objevily, se týkaly již prosincových událostí téhož roku. Proto zřejmě nic nebrání v tom, abychom v této práci přikročili k samotnému rozboru novinových článků.

## **2.2. Stav a vývoj řecké národněosvobozené revoluce v roce 1828**

Hned šestého ledna, tedy v prvním čísle třetího ročního běhu *Pražských novin* (myšleno bez pravidelné přílohy, která však byla počítána jako samostatné číslo), se objevily informace, které naznačovaly, jak komplikovaná byla národnostní situace v Osmanské říši, respektive kterému národu byli jednotliví místní vůdci loajální.<sup>67</sup> Nebylo také výjimkou, že někteří z nich svou podporu té či oné straně obměňovali. Situaci komplikovala také samotná komunikace mezi řeckými vzbouřenci. Pro ilustraci nám může posloužit situace, kdy vrchní vedení Řeků vzkázalo svým sympatizantům, že v případě zajetí na palubě lodi některou z evropských mocností mají Řekové vyvěsit vlajku řádu maltézkých rytířů. Důvodem byla domněnka, že pro ně bude výhodnější, když dají najevo svou křesťanskou víru, než aby byli zajati jako muslimové. Někteří to však pochopili jako tendenci k separaci od zbytku Řecku, což v nich vyvolalo značný rozruch. Důvodem těchto akcí, můžeme-li věřit informacím, které měl redaktor přejmout z novin ze Smyrny, bylo, že evropské vlády nikterak netoužily po tom, aby se Osmanská říše štěpila na menší části. V roce 1828 evropské dvory stále pokládaly Řecko za právoplatnou osmanskou državu, což se mimo jiné projevilo i v *Pražských novinách*, kdy jsou informace o událostech z Řecku zaštitěny tureckým titulkem.

Ke komplikovanosti situace v samotném Řecku je možné se dočíst, že kromě výše zmíněného, existují čtyři hlavní frakce, přičemž tři z nich jsou soustředěny kolem

---

<sup>67</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 2, s. 2–3.

jednotlivých odbojných vůdců. Poslední pak zachovávala loajalitu Portě.<sup>68</sup> Situaci ještě zhoršovaly dva další faktory. Zaprvé se jednalo o postoj velmocí. Ty sice oficiálně uznávaly osmanskou nadvládu nad Řeckem, avšak, existovaly případy, kdy se jejich zástupci měli vyjádřit ve prospěch řeckých snah. Příkladem může být rozhovor, který spolu vedli Reis Efendi, jeden z vysokých úředníků Porty, a sardinský vyslanec. Ten se měl vyjádřit v tom smyslu, že by bylo možné uvažovat o tom, že by si Řekové nad řeckou pevninou a ostrovy vládli sami, avšak Istanbulu by nejen platili daně, ale zároveň by měli vládě přenechat veškeré hrady, tvrze a opevněná města.<sup>69</sup>

Druhým faktorem byli všudypřítomní piráti. Ti nejen že napomáhali vládním posádkám se zásobováním, ale zároveň snižovali reputaci Řeků v očích ostatních Evropanů tím, že se mnohdy uchýlovali k ukrutnostem. Můžeme se také dočíst, že mezi tyto piráty se přidávali také kriminální živly z jiných zemí, přičemž vina pak byla přičítána řeckým povstalcům.<sup>70</sup> Nutno však zmínit, že ani tito povstalci nebyli zcela bez viny. Kupříkladu jistý Sachturis, podle tisku zastával hodnost „nadkorábníka“, měl být řeckou vládou (!) pověřen likvidací pirátských akcí, avšak brzy se od svého úkolu odchýlil a jal se sám drancovat. Zcela namístě je tak povzdechnutí nad obléháním některých osmanských přístavů, že: *„řecké lodě tam, jenžby měly svým pomáhat, rozptylují se po loupežích na vše strany.“*<sup>71</sup> Jediné, čeho se údajně řečtí piráti obávali, byly zprávy o tom, že se Joannis Kapodistrias, *„řecký hlavní vladyka“*, blíží zpět do Řecka a má v úmyslu nejen skoncovat s pirátským, ale také navrátit uloupený majetek. Proto se řečtí piráti urychleně snažili všechno naloupené zboží zpeněžit.<sup>72</sup>

---

<sup>68</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 10, s. 3.

<sup>69</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 8, s. 4.

<sup>70</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 4, s. 3.

<sup>71</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 14, s. 4.

<sup>72</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 14, s. 4.

Navzdory všem těmto komplikacím nesmíme opomenout zmínit, že jisté podpory se Řekům přeci jen dostávalo. V potaz musí být brán filhelénismus, který Řekům poskytl pomoc mnoha významných osobností. Dvě z těchto osobností jsou také v pražských tiskovinách akcentovány jako klíčové osobnosti řecké osvobozené války. Byli jimi Thomas Cochrane a Richard Church. Oba dva muži získali své vojenské zkušenosti v britském královském námořnictvu, které byli Řekům neocenitelnou pomocí v jejich snažení. Kombinace těchto dvou faktorů, tedy romantické podpory řecké nezávislosti a britského původu dvou zmíněných vojevůdců, vedla k několika zajímavým akcím na jejich podporu. Jako příklad nám může posloužit první únorové číslo českojazyčných pražských tiskovin z roku 1828, kde se můžeme dočíst, že: „z řecko-anglického ostrova Korfy generálu Churchovi, jenž Angličan, zapůjčuje se 27 000 tolarů.“<sup>73</sup> Zdaleka se však nejednalo o jedinou finanční podporu, které se řeckému odboji dostalo. Na konci roku 1827 měl ženevský filhelénský spolek zaslat finanční pomoc ve výši 1 500 franků, za které měly být nakoupeny potraviny pro západořecké civilisty, a budoucí belgický král Leopold I. přispěl 917 piastry (1 piastr měl být roven přibližně 45 krejcarům ve stříbře)<sup>74</sup>. Počátkem roku 1828 se zmíněný ženevský spolek odhodlal k dalšímu, tentokrát mnohem hodnotnějším daru ve výši 20 000 franků a plného korábu brambor.<sup>75</sup>

Zásluhy těchto dvou zmíněných Britů byly v *Pražských novinách* silně akcentovány. Thomas Cochrane byl například mimo jiné chválen za své akce proti řeckým pirátům, kteří, jak již bylo zmíněno, podporovali vládní vojska zejména tím, že jim do pobřežních pevností vozili potraviny. Můžeme se dočíst, že svým stíháním těchto pirátů

---

<sup>73</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 10, s. 3.

<sup>74</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 4, s. 3.

<sup>75</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 14, s. 4.

Cochrane zcela jistě zpečetil osud osmanské posádky ve městech Patras a Misolonghi, která se bez zásob již nebudou moci Řekům dlouho bránit.<sup>76</sup>

Zajímavým zdrojem informací, který *Pražské noviny* používaly, byly, mimo cizí tiskoviny, také dopisy Richarda Churcha, již zmíněného velitele řeckých vzbouřenců. I když lze předpokládat, že tyto dopisy nemohly zcela odpovídat reálnému stavu věcí, jejich autor tvrdí, že se řeckému snažení velmi daří. Najdeme v nich vcelku podrobný popis akcí, do kterých se Brit v řeckých službách pustil, kterak využíval lstí k tomu, aby se zbavil ohrožení ze strany početnějších nepřátel, ale také to, jakým způsobem zasahoval proti poturčeným Řekům. V jednom ze zmíněných dopisů uvádí, že, „za každého živého chyceného Turka dávám odplaty čtyři toлары, ale přitom také sem rozkázal, žádnému poturčilci život darovat, kterýby se ozbrojený našel mezi vojskem tureckým. Doufám, že než mine deset dní, v této krajině ani jediného Řeka nebude v turecké službě.“<sup>77</sup>

Jak již bylo několikrát zmíněno, řecký odboj nebyl vnitřně jednotný. Joannis Kapodistrias, který byl uznáván za nejvyššího vůdce řeckého povstání, po svém příjezdu do Řecka uznal nezbytnost svolání celořeckého shromáždění, na němž měla být stanovena nová forma vlády. Jelikož ale Kapodistrias uznal, že nebylo možné shromáždění svolat dříve než v dubnu, stanovil prvního února prozatímní řeckou vládu.<sup>78</sup> *Pražské noviny* jsou nám v této věci velmi cenným pramenem, jelikož se zmiňují nejen o jejím vnitřním členění, ale naznačují také systém fungování této prozatímní vlády, které se říkalo Panhellenion.

Panhellenion byl složen z 27 mužů, kteří měli na starost veškeré rozhodování o fungování nejen samotného povstání, ale také ideálně o dění v celém Řecku. Tato rada, která měla fungovat do dubnového shromáždění, byla rozdělena do tří oblastí. V čele

---

<sup>76</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 6, s. 4.

<sup>77</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 20, s. 4.

<sup>78</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 26, s. 3.

každé oblasti byl jeden přednosta, který jehož činnost doplňovali další dva muži, kteří se starali výhradně o písemnosti. První ze zmíněných oblastí se zabývala finančními záležitostmi, druhá vojenstvím, třetí pak měla na starost dění uvnitř samotného Řecka. Činnost každé ze zmíněných oblastí byla regulována zvláštními interními předpisy. Všichni tři přednostové, každý za svou oblast, měli navíc specifické postavení v rámci celého Panhellenia. Joannis Kapodistrias byl potvrzen jako řecký vladař.<sup>79</sup>

Jistě není překvapením, že osmanský sultán nemohl výše popsané usnesení akceptovat ani jako dočasný stav, než by se sešlo celořecké shromáždění, se kterým by se dalo dále jednat. Sultán proto přiměl řeckého patriarchu, aby povstalcům předal vzkaz Porty a pokusil se je přemluvit, aby ve čtvrtleté časové lhůtě přestali se všemi válečnými akcemi, složili zbraně a vrátili se pod svrchovanou moc sultána. Za to bylo Řekům nabídnuto nejen úplné odpuštění všech prohřešků proti centrální vládě, ale také jisté úlevy na daních.<sup>80</sup>

Poměrně rozporuplné zprávy přišly také ohledně postojů evropských mocností k aktuálnímu stavu řecké rebelie. Na jednu stranu je možné se dočíst, že sultán Mahmud II. projevil značné rozhořčení nad podporou, které se Kapodistriovi dostalo zejména ze strany Britů, jejichž vojáci měli být přítomni jeho potvrzení ve vedení prozatímní vlády. Na jejím základě mělo být z Konstantinopole vyhnáno několik britských občanů. Sultánův hněv byl ještě prohlouben požadavkem Britů, Francouzů a Rusů, který mu zprostředkoval egyptský místodržící Muhammad Alí, aby byli všichni Řekové, kteří byli od navarinské bitvy zajati a uvrženi do otroctví, propuštěni na svobodu.<sup>81</sup>

V kontrastu k těmto informacím stojí tvrzení, které se, do značné míry paradoxně, objevilo v tomtéž čísle *Pražských novin*. Uvádí se v něm, že Turci (použijme zde toto

---

<sup>79</sup> K prozatímní vládě viz *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 26, s. 3–4.

<sup>80</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 29, s. 3.

<sup>81</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 29, s. 3–4.

označení, které bylo v tisku použito, i když je do značné míry nepřesné a zavádějící) doufají v kladné přijetí požadavků, které byly Řekům ze strany Porty předány. V souvislosti s tím byly zmíněny naděje, že se snad brzy do Konstantinopole vrátí evropští vyslanci, kteří odtud koncem roku 1827 kvůli neshodám s osmanskou vládou odjeli. To by mělo znamenat zažehnání blížícího se mezinárodního konfliktu, kterého se, alespoň podle pražského tisku, osmanská vláda již nějakou dobu obávala. V této práci bude toto téma rozebráno později, protože se nyní můžeme spokojit s pouhou zmínkou o jeho existenci v rámci výše zmíněného paradoxu.<sup>82</sup>

V této práci již bylo zmíněno, že se Řekům dostávalo finanční podpory od sympatizantů z celé Evropy. Je však zjevné, že tato podpora nemohla pokrýt potřeby řeckého odboje. Potvrzení této myšlenky lze najít v čísle z 20. dubna roku 1828, ve kterém byl otištěn dopis, jenž napsal 12. února Joannis Kapodistrias do Ženevy a jehož adresátem byl jistý Einard. Při této příležitosti je jistě vhodné upozornit na to, jak dlouhá doba musela uběhnout, než se nějaká informace dostala do českého tisku.<sup>83</sup>

Skrze tohoto Švýcara měl do Řecka plynout největší objem peněz, protože se na něj Kapodistrias, titulovaný ve zmíněném čísle jako řecký vladař či panovník (!), obrátil s žádostí o další finanční příspěvek. Svůj dopis Kapodistrias uvozuje v tom smyslu, že doufá, že s poskytnuté prostředky „*náležitě a určitě se vynakládají*“. Svůj výrok doprovází konkrétními příklady využívání finanční i hmotné pomoci. V další fázi následuje, poměrně logicky povzdech nad tím, že veškerá zasláná pomoc nestačí k tomu, aby byla všem Řekům zajištěna strava. Dalším ryze logickým tahem byla akcentace hladovějících žen,

---

<sup>82</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 29, s. 3–4.

<sup>83</sup> Je nezbytné zmínit, že existovaly značné rozdíly v tom, kdy byly otištěny informace z té které části světa. Zatímco nejmladší informace čísla z 20. dubna pocházela z třetího dne tohoto měsíce z Paříže, nejmladší zpráva z Osmanské říše nese datum 25.3., přičemž většina z nich je ještě staršího data. Téměř vždy tedy trvalo alespoň měsíc, než se český čtenář dozvěděl novinky z říše na Bosporu. Jistě bude zajímavým srovnáním, že největší českojazyčný tisk nebyl oproti vídeňským novinám výrazněji opožděn. Například list *Österreichischer Beobachter* otiskl zprávy z řeckých tiskovin datovaných k 2. dubnu 1828 až 16. května téhož roku (*Nachrichten aus Griechenlands* (b. a.). *Österreichischer Beobachter*, 19, č. 137, s. 1.).

děti a starců. Svůj podíl na řeckém nedostatku měla také nehoda, která postihla koráb plný brambor, vyslaný do Řecka z Liverpoolu. Ten proto musel zakotvit v Lisabonu a nemohl v cestě pokračovat. Zmíněný Einard měl proto za vybrané peníze nakoupit novou dávku v Terstu, aby je bylo možné včas zasadit. Celková finanční pomoc, která byla takto v únoru domluvena, čítala 15 000 franků ze Ženevy a dalších 12 000 franků z Lausanne.<sup>84</sup> Navzdory veškeré takovéto pomoci se řecká ekonomická situace neustále zhoršovala. Jen o pár týdnů později byla otištěna zpráva, že Kapodistrias po důkladném zvážení situace usoudil, že má-li mít Řecko alespoň nějakou naději na přežití, potřebovalo by se zadlužit částkou ve výši 20 milionů franků, přičemž většina z těchto prostředků by měla být vynaložena na nekončící boje s piráty, kteří neustále řeckým osadám a lodím škodili.<sup>85</sup> Zároveň je však možné se v dovětku k této zprávě dočíst, že ochota mocností k poskytování stále dalších dotací Řekům postupně klesá, což může mohlo mít pro řecký boj za nezávislost fatální následky. Nicméně, jak bude rozebráno v další části této práce, situace se nakonec, z pohledu Řeků, přeci jen zlepšila.

Je zajímavé, že výtisky *Pražských novin*, které vyšly od 18. května roku 1828, věnují dění v Osmanské říši prakticky pravidelně více než polovinu veškerého svého obsahu. I přes tuto skutečnost se počet informací, které byly o řeckých snahách českému čtenáři předkládány, radikálně snížil. Rovněž velmi klesla jejich výpovědní hodnota. Články se tak omezily na výčet jednání, které Kapodistrias vedl se zástupci evropských mocností, případně na krátké zprávy o stavu obléhání té které pevnosti. Důvodem k této změně bylo vyhlášení rusko-osmanské války.

Je nasnadě, že události tohoto charakteru svým významem převyšovaly víceméně lokální bojůvky na řeckých ostrovech, nicméně bylo by chybou přejít bez povšimnutí

---

<sup>84</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 31, s. 3–4.

<sup>85</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 37, s. 3.

posledních pár detailů, než se pozornost práce zaměří právě na zmíněný konflikt mezi carským Ruskem a Osmanskou říší, který vypukl 26. dubna zde rozebíraného roku. Již jsme v této práci zmínili misi, kterou sultán Mahmud II. pověřil řeckého patriarchu ve snaze přimět Řeky k přerušení bojů. V čísle z 27. července se můžeme dočíst, že když bylo sultánovo poselství předáno, Kapodistrias, jakožto zástupce všech Řeků, výzvu Porty důrazně odmítl s tím, že: „... řecký národ od ní žádných milostí nepotřebuje a že si svobodu mnohem dráž vybojoval, než aby se měl zas prázdny a v nynějších časech již nenáležitými sliby ji obětovat.“<sup>86</sup>

Není rovněž bez zajímavosti, že v tomtéž čísle bylo silně akcentováno tvrzení, kterým se měl nechat Kapodistrias slyšet, že pokoj a alespoň jakási jistota řeckého živobytí je zásluhou neutuchajících snah ruského cara. Ten měl poté, co se vyjevilo, čeho všeho Řekové pro úspěch své věci potřebují, vynaložit nemalé finanční prostředky na to, aby jim v jejich snažení pomohl. Závěrem měl také vyjádřit přání, že francouzský i britský panovník budou brzy následovat carova příkladu a připojí se k materiální podpoře řeckého snažení. V samotném závěru pasáže věnované Osmanské říši se objevuje teze, že Kapodistrias již dostával finanční příspěvky od všech tří zmíněných evropských panovnických dvorů, myšleno od každého z nich, ve výši jednoho sta tisíce tolarů měsíčně.<sup>87</sup> Miroslav Šedivý se však ve své knize *Krvavá odyssea* odkazuje na dílo C. W. Crawleyho *The Question of Greek Independence*<sup>88</sup> s tvrzením, že Kapodistrioova administrativa neviděla ze strany britské vlády jedinou penci, což je silně v protikladu s tvrzením předloženým v *Pražských novinách*.<sup>89</sup> Pavel Hradečný sice uvádí, že v únoru roku 1825 poskytly londýnské banky Řekům již druhou půjčku<sup>90</sup>, nicméně, jak již bylo

---

<sup>86</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 57, s. 3.

<sup>87</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 57, s. 4.

<sup>88</sup> CRAWLEY, C. W.: *The Question of Greek Independence. A Study of British Policy in the Near East, 1821–1833*. Cambridge 1930, 284 s.

<sup>89</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 186.

<sup>90</sup> HRADEČNÝ, P. a kol.: *c. d.*, s. 290.

zmíněno, Kapodistrias se do čela odbojných Řeků dostal až v roce 1827, takže můžeme pouze předpokládat, že případné odmítnutí další finanční podpory ze strany Londýna bylo motivováno strachem z ruského vlivu Kapodistriovým prostřednictvím. Bohužel, bez dalšího detailního studia pramenů britské provenience není možné vyřknout definitivní soud. Tato práce si proto pro své účely bude muset vystačit s představením obou dvou pohledů.

Jestliže bychom připustili, že všechny tyto zprávy byly zcela pravdivé, (koneckonců víme, že se v řeckých službách nacházeli někteří britští důstojníci), byla ruská podpora Řecku zcela namístě. Dnes již jistě víme, že Rusové skutečně Řeky v jejich osvobozené válce podporovali, nicméně tato podpora ani zdaleka nenaplňovala očekávání řeckých bojovníků.<sup>91</sup> Chceme-li co nejlépe zde rozebírané situaci porozumět, musíme si uvědomit, že v době otištění sedmapadesátého čísla třetího ročního běhu *Pražských novin* chybělo jen několik týdnů do vyhlášení rusko-osmanské války. Důvody k ní zcela samozřejmě nevyvstaly přes noc, nýbrž byly výsledkem dlouhého antagonismu obou těchto říší, který již několikrát v minulosti vyústil ve válečný střet. S vědomím blížícího se vyhlášení války je pak logické, že se ruský car snažil co nejvíce svého nepřítele oslabit. A co více si v takovéto chvíli přát, než stále sílící vnitrostátní boje na území svého soka? Bylo by však chybou omezit se při odůvodňování ruské pomoci řeckému separatismu pouze na vlastní pragmatismus. Svou roli, alespoň do určité míry, zřejmě sehrálo vědomí náboženské blízkosti Rusů a Řeků. Tyto akce rovněž mohly výrazně zvýšit kredit carského Ruska u ostatních slovanských národů v rámci Osmanské říše.

---

<sup>91</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 186.

### 2.3. Osmanská zahraniční politika v roce 1828

V exkurzu do osmanského dění před roku 1828 jsme zmínili, že dle usnesení Londýnské konvence měli vyslanci signatářských zemí v případě odmítnutí požadavků vůči Portě, případně jakéhokoli aktu agrese, opustit Konstantinopol. Již v prvních číslech *Pražských novin* se můžeme dočíst, že k jejich opuštění hlavního města Osmanské říše skutečně došlo. Konkrétně osmého prosince roku 1827 odpluli francouzský s britským vyslancem, jejich ruský kolega je pak následoval o tři dny později.<sup>92</sup> Důvodem pro odchod zmíněných diplomatů byly velmi napjaté vztahy mezi Portou a jednotlivými evropskými dvory, které byly výrazně zhoršeny navarinským incidentem.

Je velmi zajímavé sledovat, jaké zprávy pražský tisk přinášel ohledně osmanských reakcí, jelikož ty měly značný vliv na pozdější vývoj celé situace. Ještě pár dní před zmíněným odchodem evropských diplomatů se sultán sešel s ulamy, tedy se znalci islámského práva, kteří zastávali názor, že si osmanská vláda neměla nechat líbit zničení vlastního loďstva. Údajně měli také předeštlí otázku, zda se měl sultán vůči evropským dvorům ještě více ponížít svou další nečinností a povolností.<sup>93</sup> Sultán Mahmud II. se nacházel ve velmi nezáviděníhodné pozici. S největší pravděpodobností nebylo v osmanských silách vzdorovat všem třem evropským mocnostem najednou, přičemž stále musel počítat s tím, že část jeho armády byla zaměstnána snahou potlačit řeckou rebelii. Zřejmě není přehnané tvrdit, že takřka existenčním problémům se Porta mohla vyhnout jedině velmi obezřetnou zahraniční politikou.<sup>94</sup>

I když se sultán ještě neměl přímo obávat válečného stavu, rozhodl se zintenzivnit přípravu na případnou nutnost obrany. Povolal proto mnoho tisíců muslimských odvedenců z Asie, kteří, jak doufal, měli dosáhnout lepších výsledků v boji

---

<sup>92</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 2, s. 2.

<sup>93</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 4, s. 2.

<sup>94</sup> PALMER, A.: *c. d.*, s. 106.

s nepřátelskými křesťanskými vojsky, než jakých by dosáhli bojovníci téhož náboženského vyznání. Pozoruhodné však je, že tyto zálohy byly povolány na konci prosince, tedy v zimě. Bylo totiž osmanským zvykem, že války se vedly výhradně na jaře.<sup>95</sup> Ukázkový příklad takového stylu válčení jsme již mohli pozorovat v roce 1825, kdy byli Řekové velmi překvapeni Ibrahimovým únorovým útokem.

Podle *Pražských novin* byly osmanské přípravy na případnou válku opravdu značné. Kromě skutečnosti, že Porta nedávno pro svou armádu zakoupila 120 000 nových ručnic, měl mít sultán v úmyslu půjčit si na válečné účely přes sto milionů piastrů. Ty měly být zapůjčeny jednak od významných křesťanských obchodníků, kteří na území Osmanské říše svou činnost provozovali a kterým měly být dány v zástavu moldavské měděné doly, jednak od nejmocnějšího sultánova poddaného, ambiciózního egyptského místodržícího Muhammada Alího.<sup>96</sup> Uvedené informace však zcela nekorespondují s úvodní proklamací, že sultán v dohledné budoucnosti nepočítal s válečným konfliktem. Jen těžko si můžeme představit, že by měly být takto intenzivní přípravy pouze pojistkou pro případ náhody.

I když byli nově odvedení muži téměř výlučně muslimové, v pravidelné osmanské armádě samozřejmě sloužili také křesťané. Aby nebyly podněcovány další vzpoury či nepokoje, vydala osmanská vláda příkaz, aby ani v nejmenším nebylo ve vojsku sloužícím křesťanům bráněno ve vykonávání svých bohoslužeb. Pro tyto účely byly zřizovány nové kaple přímo v kasárnách.<sup>97</sup>

Situace, která v tu dobu panovala, samozřejmě nemohla vydržet věčně. Zprávy z desátého února říkaly, že válka mezi Ruskem a Portou již byla pouze otázkou času, kdy se s jejím vypuknutím počítalo již letos na jaře. V Konstantinopoli již také vrcholily přípravy na válku. Kromě toho, že se sultánův kabinet snažil o obnovení svého válečného

---

<sup>95</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 4, s. 2.

<sup>96</sup> *Tamtéž*, s. 3.

<sup>97</sup> *Tamtéž*, s. 2.

loďstva, kladl velký důraz na obranu úžin u Dardanel. Tamní pevnosti byly osazeny čerstvou a početnou posádkou, přičemž další vojska byla rozmístěna podél hranic s carským Ruskem. K obraně Dardanel byly rovněž zhotoveny velké řetězy, které měly v případě nebezpečí zamezit plavbě nepřátelských lodí. S vědomím nutnosti dostatku zásob bylo téměř devadesát plavidel, která se plavila pod ruskou, britskou a francouzskou vlajkou, nuceno složit v Konstantinopoli celý svůj náklad obilí a prodat jej zde značně pod cenou. K rozhořčení Evropanů také přispěla skutečnost, že za své zboží místo platby dostali pouze potvrzení, že k obchodu došlo, přičemž vše mělo být zaplaceno až někdy v budoucnu. Rakouské a sardinské lodě v té době mohly úžinami proplouvat volně.<sup>98</sup> Tato skutečnost jistě stojí za zmínku, jelikož východní Středomoří bylo důležitou oblastí pro rakouský obchod, což můžeme demonstrovat na faktu, že celá třicátá léta devatenáctého století tvořily obchodní styky mezi těmito dvěma mocnostmi průměrně přes deset procent celkového rakouského obchodu.<sup>99</sup>

Všechny tyto okolnosti vyústily ve vyhlášení rusko-osmanské války carem Mikulášem I. Stalo se tak 26. dubna roku 1828. V *Pražských novinách* bylo otištěno do češtiny přeložené carovo vyjádření k zahájení války, které nám může nabídnout zajímavé poznatky. Zřejmě nejsilněji je v celém prohlášení akcentováno, že to byly osmanské akty nepřátelství, které cara donutily uchýlit se k tomuto krajnímu řešení, byť si sám osobně velmi přál zachování mírového stavu.<sup>100</sup> Současná literatura však uvádí zcela opačné domněnky. Například podle Miroslava Šedivého to rozhodně nebylo vyhlášení války, čeho se car po navarinském incidentu obával, ale naopak setrvání v mírovém stavu.<sup>101</sup>

V pražském tisku se můžeme dočíst, že vyhlášení války Portě bylo motivováno celou řadou faktorů. Prapůvod nově vypuknuvšího konfliktu měl podle otištěného

---

<sup>98</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 12, s. 3.

<sup>99</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. Pilsen 2013, s. 437–439.

<sup>100</sup> *Rusko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 39, s. 2–3.

<sup>101</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 230.

prohlášení Mikuláš I. spatřovat již v roce 1812, kdy byla mírem v Bukurešti ukončena do té doby poslední rusko-osmanská válka. I když byly mírové podmínky pro poraženou Portu poměrně mírné<sup>102</sup>, měla být osmanským motivem k přijetí této dohody pouze snaha co nejlépe oklamat svého nepřítele. Pod záštitou stanoveného míru se měl sultán sbírat nové síly, kterými údajně chtěl napravit domnělou křivdu a pomstít se za porážku z roku 1812.<sup>103</sup> Zároveň můžeme mezi řádky vyčíst výtku Portě za rozpoutání osudné bitvy u Navarina v roce 1827, čímž byli Rusové proti své vůli zataženi do ozbrojeného konfliktu.<sup>104</sup>

Je samozřejmé, že výčet osmanských provinění tímto zdaleka neskončil, nýbrž se teprve přecházelo k činům z nedávné minulosti. Výrazným způsobem bylo také zdůrazňováno poškozování ruských obchodních zájmů tím, že se osmanská vláda rozhodla uzavřít Úžiny pro všechna zahraniční plavidla. Nutno podotknout, že v tomto bodě se carovo prohlášení skutečně shodovalo s realitou a že sultánovu zahraniční politiku bylo možné označit přinejmenším za zcela neuváženou.<sup>105</sup> Není bez zajímavosti, že také rakouský kancléř Metternich uznal, že carovo vyhlášení války bylo co do legitimacy z mezinárodního hlediska zcela v pořádku.<sup>106</sup>

Jednoznačně proruské zaměření celého článku je možné demonstrovat pasáží, která se objevila téměř v samotném závěru zde rozebíraného textu: „*Rusko nyní pro uchování své cti a svých prospěchů nemůže déle meškat, a protože turecké vládě vyhláší vojnu; arci také lituje, že nemůže se vyhnout jejím nesnázím, k čemuž se již po 16 let snažila. Vojna ta, způsobená od Turků, bude jim břemenem, a ti budou muset její outraty nést i náhrady za*

---

<sup>102</sup> K mírové smlouvě z Bukurešti viz např. PALMER, A.: *c. d.*, s. 86–87.

<sup>103</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 39, s. 2.

<sup>104</sup> Tamtéž, s. 2.

<sup>105</sup> PALMER, A.: *c. d.*, s. 106.

<sup>106</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 235.

*způsobené škody poddaným ruským.*<sup>107</sup> Ze závěru citované pasáže můžeme usuzovat, že se počítalo s tím, že nebylo známo, jak dlouho válka potrvá, nicméně panovalo přesvědčení, že to budou právě Rusové, kteří z ní vyjdou vítězně. Koneckonců sám car Mikuláš I. se snažil sám sebe po vyhlášení války přesvědčit, že jeho balkánské tažení skončí rychlým vítězstvím.<sup>108</sup>

V souvislosti se zmíněnými proruskými postoji je jistě vhodné zmínit zajímavý paradox, že i když se rakouská vláda prostřednictvím knížete Metternicha snažila válce zabránit, jelikož se obávala přílišného nárůstu moci Ruska, jak bylo ostatně zmíněno v úvodu této práce, list *Österreichischer Beobachter* nevykazoval přehnané antipatie vůči ruským válečným snahám. Mnohdy, zejména ve druhém roce války, byly dokonce zprávy převzaté z oděského tisku tím jediným zdrojem informací, který vídeňský tisk pro popis událostí rusko-osmanské války používal. Můžeme tak celkem bezpečně počítat s určitým zkreslením v ruský prospěch.<sup>109</sup>

Zmíněná carova představa však narazila hned na několik problémů. Hned prvním z nich, byl překvapivě nízký stav armád obou dvou zemí. Některé hrubé odhady uvádějí, že zatímco sultán měl k dispozici přibližně 182 000 vojáků, mohl Mikuláš I. poslat do pole nanejvýš 165 000 mužů, přičemž na samém začátku války se jich na balkánskou frontu dostalo pouze 65 000.<sup>110</sup>

Druhou komplikací, kterou musela ruská armáda hned na počátku svého tažení řešit, bylo překročení Dunaje. Z novin se můžeme dočíst, že v době, kdy se chtěli Rusové pomocí provizorně postavených mostů přes řeku dostat, narazili na komplikaci v podobě jejího vysokého vodního stavu, který přechod znesnadňoval, protože zde Rusové byli ve

---

<sup>107</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 39, s. 4.

<sup>108</sup> PALMER, A.: *c. d.*, s. 106.

<sup>109</sup> Viz např. *Nachrichten vom Kriegsschaplätze* (b. a.). *Österreichischer Beobachter*, 20, č. 67, s. 1.

<sup>110</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 174.

svém postupu zdržení.<sup>111</sup> Zároveň se však objevila zpráva o tom, že Rusům podobné držení nemuselo působit taková příkoří, jelikož se jejich vedení mělo rozhodnout nepřekračovat Dunaj až do doby, kdy bude obsazeno město Ibrail, tedy Brăila v dnešním Rumunsku. Sem měli útok na město zahájit 24. května, přičemž v této době stál zbytek ruských jednotek stále ještě za Dunajem.<sup>112</sup>

Zajímavá je také skutečnost, že se samotný car svého válečného tažení osobně účastnil.<sup>113</sup> Dnešní autoři se domnívají, že Mikulášova přítomnost na bojišti byla k velké škodě ruských vojsk. Panovník měl aktivně zasahovat do vedení vojenských operací, přičemž tak měl činit mnohdy neproveditelnými či protichůdnými rozkazy. Mimo to, že se prokázal jako mimořádně neobratný velitel měla jeho přítomnost negativní dopad také na generalitu. Kromě toho, že panovníkovy zásahy do velení snižovaly autoritu vrchního velitele maršála Petra hraběte Wittgensteina, byl Mikulášův pobyt v hlavním stanu také zdrojem soupeření mezi ostatními přítomnými veliteli, což mělo pochopitelně značně negativní dopad na vedení války.<sup>114</sup>

Ani Mikulášův mocenský protějšek, sultán Mahmud II., se však nenacházel ve zcela optimální situaci. Kromě skutečnosti, že se měl o vyhlášení války ze strany Ruska dozvědět až dvanáctého, nebo čtrnáctého května (zprávy se v tomto ohledu různí), přičemž nepřítel vtrhnul přes hraniční řeku Prut do Moldavska již sedmého dne tohoto měsíce<sup>115</sup>, musel se sultán vypořádat také s povstáním bývalých jednotek janičárů, které propuklo dvanáctého května, tedy z hlediska vývoje mezinárodní situace pravděpodobně v ten nejnevhodnější čas.<sup>116</sup> Jak již bylo zmíněno, početní stav osmanské armády nebyl nikterak uspokojivý. Zprávy z 22. 6. říkaly, že na pravém břehu Dunaje očekávaly příchod nepřítele

---

<sup>111</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3. č. 45, s. 3.

<sup>112</sup> *Tamtéž*, s. 3.

<sup>113</sup> *Tamtéž*, s. 3.

<sup>114</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 174.

<sup>115</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 235.

<sup>116</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3. č. 45, s. 3.

jen nepříliš početné posádky. Navíc měly kolovat zvěsti, že na žádném místě nebylo koncentrováno více než 30 000 mužů osmanského vojska. Proto se předpokládalo, že Rusové budou postupovat rychlým tempem a že brzy bez větších překážek dorazí do Adrianopole<sup>117</sup>, tedy dnešního tureckého města Edirne, které se nachází přibližně 270 km od Istanbulu.

V této práci již bylo zmíněno, že zprávy, které byly v *Pražských novinách* v souvislosti s rusko-osmanskou válkou otištěny, byly relativně silně proruský orientované, i když vídeňský kabinet nesl nelibě vidinu možného posílení ruského vlivu na Balkáně a sám kancléř Metternich se několikrát pokusil o urovnání tohoto válečného konfliktu.<sup>118</sup> Proruské zaměření novinových zpráv můžeme demonstrovat na příkladu již zmíněného obléhání města Ibrail. Panovník měl objížděn obležené město a kontrolovat jeho stav, silně povzbuzovat morálku svého mužstva a prokazovat neuvěřitelnou šlechetnost vůči nepříteli, který jej měl chovat ve velké úctě. Navíc měla mít carova přítomnost negativní vliv na osmanskou akceschopnost. Můžeme tak narazit na tvrzení, že poté, co si osmanská posádka povšimla, že ruský panovník byl osobně přítomen v táboře před jejich branami, měli být vojáci Porty jako omámení a neschopni jakékoli akce, která by, byť jen teoreticky, mohla zvýšit jejich šance na úspěšnou obranu.<sup>119</sup>

Toto tvrzení je však v rozporu se zmíněnými názory dnešních badatelů o škodlivosti carovy osobní angažovanosti ve vedení války. Tato práce nemá ambice vynášet v této nesrovnalosti jakéhokoli verdiktu. Je-li jejím cílem ukázat, jaké informace mohl mít průměrný dobový čtenář rozebíraného listu informace o říši na Bosporu, spokojí se s tím, že pouze představila tyto dva možné pohledy.

---

<sup>117</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 47, s. 2.

<sup>118</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 221–285.

<sup>119</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 47, s. 3.

Je poněkud paradoxní, že, procházíme-li jednotlivá čísla *Pražských novin*, můžeme v jednom a též čísle narazit na dosti protichůdné informace. Dne šestého července byl ve zmíněném periodiku otištěn text o tom, že se po obléhání vzdalo město Brailov, což mělo Rusům usnadnit plavbu po Dunaji. Tento úspěch měl za následek, že se počaly objevovat prognózy, jak rychle a jakými směry by měly ruské síly postupovat, přičemž autor by v této pasáži velmi optimistický. Tvrdí, že: *„meylka by byla myslit, že vojenská mocnost císaře Mikuláše nyní od Rusů tak velmi milovaného, mělaby – krom rozvodnělých řek neb mocného nepřátelského odporu – ještě jiných překážek v přímé cestě na Konstantinopol.“*<sup>120</sup> Vzhledem k tomuto tvrzení je pak poněkud zarážející, když se hned o pár řádků dále dočteme, jaká všechna příkoří ještě Rusky ve válce čekají: *„ačkoli podle všeho se očekává a doufá konečné vítězství Rusů, přec není myslit, že bez velikých nesnází a prolití krve se to vymůže. Nejen neschůdnosti, cizost podnebí a krajin – ale také chystaný veliký odpor Rusům nemůže než jim velikou pracnost a velikou opatrnost ukládat.“*<sup>121</sup>

Na tomto příkladu můžeme vidět, že by bylo velkou chybou považovat všechny v novinách otištěné informace za stoprocentně pravdivé a spolehlivé. Koneckonců na tuto skutečnost bylo v této práci poukázáno již vícekrát. Zřejmě ve snaze posílit všeobecnou víru v brzké ruské vítězství noviny oproti dnešním odhadům prakticky zdvojnásobily počty ruské armády, kdy bylo tvrzeno, že car měl k dispozici dalších 300 000 perfektně vycvičených a vyzbrojených mužů, kteří již byli hotovi vtrhnout na území nepřítele.<sup>122</sup> Je vysoce nepravděpodobné, že by Mikuláš I. opravdu mohl do boje proti sultánovi nasadit takto velkou armádu, jelikož bylo nezbytné udržovat stabilní posádky podél vlastních hranic od Polska až na Dálný východ. Pro srovnání můžeme uvést, že stav rakouské

---

<sup>120</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 51, s. 3.

<sup>121</sup> *Tamtéž*, s. 3.

<sup>122</sup> *Tamtéž*, s. 3.

císařské armády byl v témž roce 418 415 mužů ve zbrani, přičemž do přímých vojenských operací jich nemohlo být nasazeno více než přibližně 195 000.<sup>123</sup>

Po dlouhou dobu bylo pro ruskou armádu problémem zásobování. Většina místních komunikací měla podobu prašných cest, které byly pro potřeby jakékoli větší armády naprosto nedostačující. Stejným způsobem carskou armádu limitovala absence velkých přístavů na západním břehu Černého moře, které by mohly být alternativou k pozemním komunikacím.<sup>124</sup> Z tohoto důvodu bylo jedním z velmi důležitých cílů ruských vojsk město Varna, ke kterému armáda dorazila 14. července.<sup>125</sup>

V dobovém tisku se můžeme dočíst, že osmanská posádka s nejvyšší pravděpodobností věděla o blížícím se nepřátelském vojsku, takže město bylo velmi dobře zásobeno. Osmané navíc využili možností terénu, konkrétně překážky v podobě vodní plochy, která umožnila několikanásobným posílám s dalším proviantem vstoupit do města, aniž by byly ohroženy ruskými vojáky. Rovněž se můžeme dočíst, že tamní posádka neváhala dotírat na ruský sbor a znesnadňovat mu tak obléhání města.<sup>126</sup> O strategickém významu tohoto přístavu pro další ruské snažení svědčí také to, s jakou urputností se carské vojsko snažilo co nejdůsledněji město odstránit od jakékoli možné pomoci, aby postupem času tamní posádka kapitulovala.<sup>127</sup>

Právě snahu o získání Varny můžeme označit za typickou pro celkovou podobu rusko-osmanského konfliktu v jeho prvním roce. Pomůže nám k tomu, že prakticky každé číslo námi sledovaných tiskovin se v době, kdy bylo toto bulharské město obléháno, k této situaci vyjadřovaly a přinášely zprávy o jejím vývoji. Samozřejmě se v novinách objevily

---

<sup>123</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 240.

<sup>124</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 175.

<sup>125</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 63, s. 2.

<sup>126</sup> *Tamtéž*, s. 2.

<sup>127</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 65, s.3.

také informace o průběhu války na jiných místech, ty však neměly takového významu, který by se dal k Varně připodobnit, proto je zde podrobněji rozebírat nebudeme.

Když ruská armáda postavila po svém příchodu k městu tábor, brzy započala s budováním zákopů a rozmístováním vlastní dělostřelecké baterie. Právě snaha o ztečení těchto zákopů byly, s pravidelnou dělostřelbou z obou nepřátelských pozic, byli téměř dennodenní náplní přítomných vojáků. Ať už obsírněji či pouze stručně se ke stavu obležení vyjadřovala téměř všechna čísla od 17. srpna až do druhého listopadu, kdy byla otištěna zpráva, že Varna padla.<sup>128</sup>

Scénář všech zpráv, které si bylo možné přečíst, byl téměř totožný. Carská armáda svým dělostřelectvem ostřelovala městské hradby, její pěchota posouvala své zákopy stále blíže k městu a osmanská posádka, která jej hájila, se pokoušela o prolomení nepřátelských linií. Dělo se tak většinou na obou křídlech současně, přičemž nebylo výjimkou, aby osmanští vojáci útočili několikrát v průběhu dne. Téměř vždy však byly, podle otištěných zpráv, ztráty obležených Osmanů vyšší, než jak tomu bylo u jejich soupeře. O významu Varny pro další pokračování ruských výbojů svědčí také fakt, že se car Mikuláš I. odhodlal osobně k tomuto městu vypravit a povzbudit tak svá vojska.<sup>129</sup>

Vzhledem k tomu, že carská armáda držela všechny přístupové cesty k městu, se Mikuláš, který na bojiště dorazil 7. září<sup>130</sup>, vzkázat obléhané osmanské posádce výzvu ke kapitulaci. Brzy však vyšlo najevo, že i když jednání o případné kapitulaci probíhala a od počátku bojů o město již padlo na tři tisíce bránících se vojáků<sup>131</sup> z celkového počtu přibližně pětadvaceti tisíců duší, které se za hradbami nalézaly<sup>132</sup>, nebylo ve skutečnosti úmyslem osmanského vůdce město nepříteli vydat. Rusové tak nabyli přesvědčení, že se

---

<sup>128</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 63, 65, 67, 69, 71, 73, 75, 77, 79, 81, 83, 85.

<sup>129</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 71, s. 2.

<sup>130</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 77, s. 2.

<sup>131</sup> *Tamtéž*, s. 2.

<sup>132</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 79, s. 2.

nepřítel pouze snaží získat pro sebe alespoň nějaký čas, kdy, jak doufal, dorazí dlouho očekávané posily.

Ty později skutečně dorazily, konkrétně těsně před sedmadvacátým zářím. Téměř okamžitě po svém příchodu zahájily útok na ruské pozice, přičemž se, budeme-li důvěřovat číslům, která se v novinách objevila, snahy o prolomení ruských linií snažilo 15 000 mužů ve zbrani, ke kterým se však nepočítali ti, kteří zůstali za městskými zdmi. Ani tento přísun nových sil však nedokázal změnit situaci, která kolem bulharského města již přes dva měsíce panovala. Kromě toho, že nebylo dosaženo žádných změn, měli Osmané přijít téměř o desetinu jednotek, které se útoku účastnily.<sup>133</sup>

Po téměř tři měsíce trvajícím obléhání se 11. října osmanská posádka ve Varně vzdala nepříteli. Jistě můžeme předpokládat, že informace v novinách otištěné byly značně nadhodnoceny, jak jsme si ostatně na několika příkladech ukázali výše, avšak dobový čtenář se mohl dočíst, že zřejmě úplně posledním impulsem, který obránce dohnal ke kapitulaci, byl ruský útok, který se uskutečnil v noci 7. října. Ten měl být natolik zdrcující, že, i když se útočníkům nepodařilo město získat, vyvolal v obráncích takovou nejistotu a strach, že se raději dobrovolně vydali do rukou nepřítele, než aby riskovali další podobně silný úder. Vyvstane-li čtenáři této práce na mysl otázka, co se stalo s přes třináct tisíc mužů čítajícím osmanským vojskem, které svým krajanům přišlo na pomoc, budiž mu odpovědí, že se tito vojáci neměli po neúspěšné bitvě z 30. září až do pádu města pustit do žádných akcí.<sup>134</sup> Do jaké míry je však možné věřit, že by takto početná osmanská posádka zůstala více než dva týdny v těsné blízkosti nepřítele bez jakékoli vzájemné interakce, přenechá autor této práce na vlastním uvážení každého čtenáře.

---

<sup>133</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, č. 83, s. 2–3.

<sup>134</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 3, 85, s. 2.

Je jistě zajímavé, že již v době, kdy byla část carských vojsk vázána u obléhané Varny, přišly *Pražské noviny* s tezí, že kdyby bylo možné celou válku začít znovu, s nejvyšší pravděpodobností by Rusko zvolilo zcela odlišnou strategii. V tiskovinách je možné se dočíst, že ruské velení nepředpokládalo, že bude nutné do válečných akcí proti po dvě staletí neustále slábnoucímu nepříteli poslat kdovíjak impozantní počet ozbrojenců.<sup>135</sup> V této chvíli se jistě nabízí řečnická otázka, kde že bylo oněch avizovaných 300 000 tisíc čerstvých mužů, kteří již měli být, dle zpráv z 6. července, hotovi každou chvíli vpadnout na osmanské území?

Zde se již konečně dostáváme ke shodě informací z pražského tisku s názory současných historiků, že největším problémem této rusko-osmanské války nebyly ohromné počty proti sobě stojících armád, nýbrž naopak jejich praktická absence. Ze strany cara bylo jistě značně neuvážené, že se rozhodl zahájit válečné tažení, aniž by si předem zajistil dostatečnou vojenskou sílu. Samozřejmě je nezbytné vzít v úvahu, že krátce před zahájením této války bylo carské Rusko ve válečném stavu s Persií, což je stálo značné síly. Bude však rovněž správné zmínit, že k vypuknutí války velkou měrou napomohla také neobratná zahraniční politika sultána Mahmuda II., která byla v úvodním exkurzu nastíněna.

Ovládnutí Varny bylo zřejmě tím největším úspěchem, jakého carská vojska v prvním roce této války dosáhla. Je nasnadě, že dobytí takto velkého města rezonovalo také v námi sledovaných novinách. Od chvíle jeho pádu se až do 14. prosince v každém čísle objevovaly buď informace o krajině, ve které město stojí, o tom, čeho všeho Rusové ve městě našli, kterak se jej chystali využít pro další průběh války, nebo alespoň krátká narážka na to, že Varna již byla v ruských rukou.<sup>136</sup>

---

<sup>135</sup> *Rusko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 79, s. 2.

<sup>136</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 87, 89, 91, 93, 95.

Již zmíněného 14. prosince se však objevila zpráva, že se k městu opět přibližovaly osmanské jednotky, jelikož sultán měl vydat rozkaz získat Varnu za každou cenu zpět.<sup>137</sup> Tento tah by byl poměrně logický. Je třeba si uvědomit, že takto velký přístav mohl Rusům poskytovat nejen velmi dobré možnosti zásobování vlastních vojsk, ale také opěrný bod, ze kterého bylo možné uskutečňovat další válečné výpravy, případně se sem za nepříznivých okolností naopak stahovat. Tuto tezi by také podporovala skutečnost, že na město bylo téměř tři měsíce v kuse stříleno z mnoha děl, což se samozřejmě projevilo na stavu jeho obranných prvků. O dva týdny později se již objevily spekulativní teze, že došlo k opětovnému obklíčení města, tentokrát však ze strany Osmanů.<sup>138</sup> Tyto informace však nebyly nikterak potvrzeny. Ruský zisk bulharské Varny tak byl zřejmě tou nejvýznamnější událostí celého prvního roku rusko-osmanské války, o které se mohl český čtenář prostřednictvím *Pražských novin* dozvědět.

#### **2.4. Rusko-osmanská válka v roce 1829**

Konec roku 1828 na nějaký čas překazil všechny možné pozemní vojenské operace. Důvodem byly nepříznivé klimatické podmínky, které v té době na území Osmanské říše panovaly a znemožňovaly tak nějaké složité logistické operace. Potvrzení této domněnky je mimo jiné možné najít v tvrzení, že sultánovu poselstvu trvalo přinést novinky z města Šumen místo tří hned dvanáct dní.<sup>139</sup> I když se rozhodně nedalo tvrdit, že by měla Porta v prvním roce rusko-osmanské války navrch, neprojevovala nejmenší tendence k uzavření míru. Sultán se naopak rozhodl, že nuceného přerušení válečných akcí využije k získání nových sil. V *Pražských novinách* bylo uveřejněno přesvědčení, že Mahmud II. hodlal mít pro pokračování bojů k dispozici 400 000 mužů, přičemž jedním z nejdůležitějších cílů

---

<sup>137</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 97, s. 3.

<sup>138</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 3, č. 100, s. 3.

<sup>139</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 2, s. 3.

mělo být znovuzískání strategicky výhodné bulharské Varny.<sup>140</sup> Osmanské tendence k obnovení válečných operací byly potvrzovány také zrychleným budováním nových obranných prvků kolem celého sultánova sídelního města pro případ, že by se nepřítel, čímž však nebyl míněn pouze Rus, ale také Řek, který, jak bude rozvedeno níže, získával stále větší převahu na moři, dostal až k samému srdci říše.<sup>141</sup>

Nutno však podotknout, že i Rusové měli provádět mohutné přípravy. Zejména patrné to bylo v zásobování, kde byly proječovány snahy všemi možnými způsoby dostat veškerý proviant co nejbližší frontě. Můžeme se dočíst, že chystání se na nové boje bylo tak intenzivní, jako by měly být obnoveny v trojnásobné síle.<sup>142</sup> Jen z Moskvy mělo být k Dunaji odesláno přes 900 nových děl, kam se mělo také vypravit na 150 000 nového vojska.<sup>143</sup> To by odpovídalo výše zmíněnému uvědomění si podcenění celé války a nedostatečné přípravě pro první rok války, který byl v této práci popsán výše.

Je poměrně jasné, že tato válka přitahovala pozornost veřejnosti. Jednalo se koneckonců o jediný mezinárodní konflikt, který se v té době v Evropě odehrával. Zajímavý přehled ruských úspěchů z minulého roku přinesly noviny z 11. ledna, v nichž se uvádělo, že se na balkánské frontě Ruskové zmocnili osmi měst, dvou opevněných táborů, téměř tisíce děl a zhruba šedesáti osmanských plavidel různých velikostí. Vzdát se jim zde mělo 22 500 vojáků. Poměrně menších úspěchů pak bylo dosaženo na kavkazské frontě, kde mělo do ruských rukou přejít šest měst, tři hrady a do zajetí se mělo dostat 8 000 osmanských bojovníků.<sup>144</sup> Pozdější zprávy pak přinesly informace o ztrátách na ruské straně, které měly dosahovat 20–25 000 mužů. Zároveň se počítalo s tím, že ztráty v průběhu druhého roku budou ještě vyšší, protože v osmanských vojácích „*teprva*

---

<sup>140</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>141</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 4, s. 3.

<sup>142</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 6, s. 2–3.

<sup>143</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 8, s. 3.

<sup>144</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 4, s. 3.

*povstane stará nádhera a srdnatost a pod mahomedovu korouhev pohnou se celé jejich národy.*<sup>145</sup> Tento rok se tak měl nést ve znamení mnohem urputnějších bojů, přičemž potenciál k vlastním úspěchům byl přiznán oběma zúčastněným stranám.<sup>146</sup>

První boje druhého roku rusko-osmanské vojny měly být i přes nepříznivé klimatické podmínky a proti tradičním osmanským zvyklostem již před 25. lednem roku 1829 útokem na carskou posádku, který však sultánovu vojsku nepřinesl nižádného užitku.<sup>147</sup> Jen o několik dní později započaly se také první útočné akce ze strany carského vojska. Jeho prvním cílem byla pevnost Kale, která se nacházela na předměstí Nikopole, tedy bulharského města ležícího na pravém břehu Dunaje. Lze proto předpokládat jeho strategický význam pro další operace. Z tisku se dovídáme, že městské obranné prvky byly teprve nedávno posíleny, avšak, dle zpráv z 22. února, pouze během několika hodin byl tento přístav ruskými vojsky zcela obsazen.<sup>148</sup> Nedlouho nato se carské armádě podařilo obsadit také město Turnu, dnešní Turnu Măgurele, které leželo necelé dva kilometry od Nikopole, od které jej dělil prakticky pouze tok Dunaje, což mělo být umožněno zejména díky tomu, že právě z Nikopole měly do tohoto sídla pravidelně mířit čerstvé zásoby potravy. Je tedy zřejmé, že bez přístupu k nim neměla bránící se posádka větších šancí ve své snaze uspět.<sup>149</sup> Ta proto také přistoupila 11. února na podmínky své kapitulace, které patnácti stům bránících mužů zaručovaly možnost bezpečného průchodu za osmanské linie, přičemž si tito vojáci mohli ponechat svou výzbroj.<sup>150</sup>

Bylo by chybou se domnívat, že se sultánova vojska nepokusila o žádný útok proti nepříteli. I když však byly tyto výpady podnikány, nesetkaly se s žádným významnějším úspěchem. Naopak můžeme konstatovat, že téměř vždy byl podobný osmanský pokus

---

<sup>145</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 24, s. 2.

<sup>146</sup> Tamtéž, s. 2.

<sup>147</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 8, s. 3.

<sup>148</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 16, s. 3.

<sup>149</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>150</sup> *Rusko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 18, s. 3.

ruským vojskem odražen.<sup>151</sup> To jen potvrzuje domněnku, že bránící se Osmané byli schopni klást Rusům poměrně houževnatý odpor, hájili-li některou ze svých pevností. K tomu jim pomáhalo také silné jezdecktvo, které bylo zřejmě tou nejsilnější osmanskou zbraní a hodilo se k rychlým výpadům na nepřátelská křídla, po kterých se vždy rychle stáhlo zpět za hradby. Další výhodou byl obráncům reliéf a místní klima. Tristní neschopnost dosáhnout jakýchkoli větších úspěchů naopak svědčí o stále upadající moci kdysi velmi obávané říše. Mnoho na tom nezměnila ani reorganizace armády, která byla součástí Mahmudových snach přiblížit vlastní říši západním zvyklostem.<sup>152</sup>

I když měla válka pokračovat ještě přibližně pět měsíců, již pátého dubna se v *Pražských novinách* objevily první informace o tom, za jakých podmínek by byla ruská strana ukončit válečné tažení. Jednalo se o celkem dvanáct různých bodů, na které měla Porta přistoupit. Prvním z nich bylo, že sultán měl rozkázat strhnout dardanelské pevnosti a odstranit všechna děla, která byla v oblasti rozmístěna. Zároveň měl ve všech mořích podél svého území povolit svobodnou plavbu lodí všech zemí bez rozdílu, přičemž pro obchod mělo být stanoveno pouze minimální clo. S tím byl spojen také požadavek na uznání ruské nadvlády v Kaspickém i Černém moři. V podmínkách byla akcentována také národností otázka. Bez jakýchkoli podmínek či výhrad měla být uznána řecká samostatnost, zároveň však mělo Řecko, Valašsko i Moldavsko přejít pod ruskou ochranu. Arménie pak měla být zcela předána do rukou cara. Všem křesťanům na území Osmanské říše měla být zaručena absolutní náboženská svoboda a rovnost s muslimy. Posledním požadavkem byly válečné reparace ve výši 600 milionů rublů, přičemž až do splacení celé částky si měl car jako záruku podržet veškerá do té doby získaná území.<sup>153</sup>

---

<sup>151</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 26, s. 3.

<sup>152</sup> K reorganizaci armády viz PALMER, A.: *c. d.*, s. 102.

<sup>153</sup> *Rusko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 28, s. 2.

Periodikum však zdůraznilo, že byt' jen uvažovat o míru bylo v této situaci naprosto zcestné. Toto tvrzení bylo podpořeno údajnými požadavky Porty na odškodnění ve výši rovněž 600 milionů rublů za zničené loďstvo od Navarina. Možnost jakýchkoli dalších jednání byla podmíněna navrácením veškerých Rusy obsazených území a stažením všech jejich jednotek.<sup>154</sup> Je zřejmé, že za současného stavu, kdy byla většina ruských jednotek koncentrována u toku Dunaje, neměla ani jedna strana ani pomyšlení na splnění podobných podmínek. Připomeňme navíc, že byly-li otištěné informace založeny na pravdě, měla Porta teprve přijít se svými finálními podmínkami pro ukončení válečného stavu. Taková situace by však byla pro cara zcela jistě nemyslitelná, obzvláště když si vzpomeneme na neschopnost osmanského vojska dosáhnout na otevřeném poli výraznějších úspěchů.

Na přelomu března a dubna již byly boje z předešlého roku zcela obnoveny. Z ruské strany byly opět proječovány snahy o zmocnění se pevností podél toku Dunaje. Jedním z prvních cílů bylo město Giurgiu, které mělo být poslední baštou osmanského odporu na levém břehu řeky.<sup>155</sup> Místní pevnost měla relativně výhodnou obrannou polohu, jelikož se nacházela mezi dvěma říčními rameny, což znesnadňovalo přímý útok. 24. března se obránci pokusili o zvrát, když ze svých pozic vyrazili na ruské ležení. Tento pokus o průlom by se mohl zdařit, avšak, naneštěstí pro Osmany, měla být zde tábořící třítisícová ruská posádka brzy posílena patnácti sty spolubojovníky, což přinutilo sultánovy muže vrátit se zpět do hradu. Dobyetí tohoto města mělo být předpokladem pro následný útok na přes řeku ležící Ruse.<sup>156</sup>

Pro stále narůstající ruské zisky bylo zcela zřejmé, že chtěla-li Porta zvrátit průběh války a uchránit se od nutnosti přijmout carovy podmínky, ať už by byly jakékoli, nemohla

---

<sup>154</sup> Tamtéž, s. 2.

<sup>155</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 33, s. 2.

<sup>156</sup> Tamtéž, s. 2.

se spoléhat pouze na obranu, ale musela donutit nepřítele ke stažení svých vojsk. Takovouto snahu můžeme pozorovat při čtení novin z 26. dubna, které přinesly zprávu o tom, že sultánova armáda zaútočila na na Kavkazu ležící opevněné město Achalciche, které v průběhu loňského roku po ruském náporu ztratila. Vůli sultána k znovuzískání tohoto města bylo možné vypořádat množstvím jednotek, které byly pro tento úkol nasazeny. Proti město hájící ruské posádce mělo být vysláno dvacet tisíc mužů. Ti se několikrát pokusili ztéci pevnostní zdi, které na dvou místech dokonce podtunelovali, aby do těchto šachet mohli umístit nálože určené ke zničení obranných struktur města. Přestože byla osmanská vojska několikrát početnější než obránci, což mohlo být pro výsledek celého útoku naprosto rozhodujícím faktorem, ještě předtím, nežli stihla sultánova armáda své snažení dovést do úspěšného konce, přišly bránícím se Rusům značné posily, které útočníky zahaly na útek. Osmanský pokus získat nazpět alespoň některý ze ztracených opěrných bodů se tak nezdařil.<sup>157</sup>

Jistě je nasnadě, že probíhající válka nebyla omezena pouze na boje jako takové, ale měla velký dopad také na civilní obyvatelstvo. Lid ve Valašsku a v Moldavsku trpěl velkou nouzí a hladem, což bylo způsobeno nejen tím, že zde nashromážděné potraviny musely být k dispozici ruskému vojsku, které v těchto končinách přebývalo, ale zároveň museli být zdejší obyvatelé všemožně Rusům nápomocni, například při stavbě mostů. Bylo také stanoveno, že místní sedláci museli živit každý jednoho carského vojáka, za což jim byl přiznán minimální příspěvek.<sup>158</sup>

Vzhledem k tomu, že naprostá většina potravin byla zabavena pro potřeby vojska, panovala zde značná drahota. Uvádí se, že cena jídla stoupla oproti předválečnému stavu na více než čtyřnásobek. Je tedy jasné, že výše uvedený denní příspěvek, který však

---

<sup>157</sup> Tamtéž, s. 3–4.

<sup>158</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 35, s. 3.

nedosahoval ani na cenu jediného chleba, nemohl pro potřeby místních ani zdaleka stačit, což jen prohlubovalo bídu, ve které se obyvatelé těchto dvou válkou nejvíce postižených území nacházeli.<sup>159</sup>

Můžeme se také dočíst, že obdobná nouze panovala také v Konstantinopoli. Zde však nebyl tento stav dán velkou spotřebou vojska, ale námořní bloádou. Porta měla odmítnout pouštět do svého hlavního města všechny z ruských přístavů plující lodě, zároveň i některé její velké přístavy byly blokovány nepřátelskou flotilou.<sup>160</sup> Veškeré zásobování města se tak mělo dít po souši, což bylo pochopitelně velmi zdlouhavé, přičemž panovalo přesvědčení, že nenastala-li by žádná změna, vydrží tamní zásoby pouze na čtyři týdny.

Za těchto okolností, bylo pro Osmany jistě značnou vzpruhou, že se do Konstantinopole po roce a půl opět vrátili francouzští a britští diplomaté, kteří byli následováni perským vyslancem. Ten měl, alespoň podle novinových zpráv, nabídnout Portě spojení proti Rusku, se kterým teprve loni ukončila od roku 1826 trvající válečný stav.<sup>161</sup> Mnozí obyvatelé sultánova sídelního města na základě návratu evropské diplomacie doufali, že ani v případě porážky v právě probíhající válce nebudou jejich říši odebrána žádná území a že se carské vojsko neodváží osmanskou metropoli napadnout, když v ní opět sídlí vyslanci spojeneckých zemí Ruska. Stejně přesvědčení měli ostatní sdílet také sami vyslanci.<sup>162</sup>

Toto nadšení však muselo ochabnout, jelikož již tři dny po příplutí evropských vyslanců dorazila ruská armáda dorazila k bulharskému městu Silistra, které na konci minulého roku osmanská armáda na Rusech opět vybojovala. Krátce po svém příchodu

---

<sup>159</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>160</sup> Tamtéž, s. 2.

<sup>161</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 46, s. 3.

<sup>162</sup> Tamtéž, s. 3.

zahájily ruské jednotky útok na osmanské pozice v zákopech kolem města, které tam sami v loňském roce vybudovali. Tento útok byl proveden s takovou razancí, že ani netrvalo ani půl hodiny, než se pět tisíc osmanských vojáků stáhlo za městské hradby. Carské jednotky se tak během jediného dne dostali až na dostřel k samotnému městu.<sup>163</sup>

Ruské obléhání Silistry mělo mít pro osmanská vojska fatálních důsledků. Kromě toho, že hrozila opětovná ztráta tohoto města, měli Rusové nedaleko zmíněné pevnosti zajmout osmanského posla, který nesl bašovi ze Silistry Husejnovi zprávu od velkovezíra, který v říši zastával hned po sultánovi druhou nejvyšší funkci, sídlícího v Šumenu. Od zmíněného posla se Rusové dozvěděli, že velký vezír, který stál v čele osmanských vojsk, měl v úmyslu přijít oblehnutému Husejnovi přijít na pomoc.<sup>164</sup> Ruské generalitě se tak naskytla jedinečná možnost zasadit svému protivníkovi opravdu drtivou ránu. Velitel carského vojska u Silistry Dibič tak přenechal obléhání tohoto města Krasovskému a sám se vydal nejvyššímu osmanskému vojevůdci v ústřety. Cestou se však ještě stihl spojit s generálem Rotem, který až do té doby sídlil ve Varně.<sup>165</sup>

I přes obtížně schůdný terén se Dibičovi podařilo nenápadně obklíčit asi 40 000 mužů čítající osmanský vojenský sbor, který se tou dobou pokoušel o získání Pravody.<sup>166</sup> Rusové měli od zajatých Omanů vědět, kterým směrem se velkovezír chystal dále táhnout, pročež pro ně nebylo velkou potíží zahradit mu silným oddílem cestu. Osmanský vrchní velitel se ponejprve rozhodl poslat proti v cestě mu stojícímu nepříteli nejprve poslat jen relativně malý tři tisíce hlav čítající oddíl, avšak když si povšiml velikosti nepřátelského vojska, zaútočil na něj celou svou silou. Bitva se pro sultánovu armádu vyvíjela velmi slibně, po čtyřech hodinách však měly obě dvě strany s boji skrze velkou únavu přestat,

---

<sup>163</sup> Tamtéž, s. 3–4.

<sup>164</sup> *Turecko* (b. a.), 4, č. 51, s. 2.

<sup>165</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>166</sup> Tamtéž, s. 2.

příčemž velký vezír zaujal strategicky výhodné postavení a svolal k sobě radu, kde se mělo rozhodnout o dalším postupu.<sup>167</sup>

Carský generál však měl využít faktu, že do bitvy prozatím nezasáhla značná část vojska, kterým disponoval. Proto čerstvé muže postavil do předních linií a ty, kteří již toho dne bojovali, určil jako podpůrné oddíly. K novému útoku čerstvými silami se odhodlal dříve, než skončila osmanská porada, takže zastihl svého nepřítele relativně nepřipraveného. Ten se po několika ranách z děl rozhodl ustoupit zpět do Šumenu. Tato bitva měla znamenat úplnou porážku vojska nejvyššího osmanského vojevůdce, jehož armáda se tak dala považovat za zcela zničenou. Toto tvrzení je však poněkud zvláštní, obzvláště když se o pár řádků níže dočteme, že v této bitvě mělo padnout na dva tisíce Osmanů, přičemž dalších patnáct set jich mělo být zajato. Celkové velkovezírovy ztráty tak dosahovaly přibližně deseti procent.<sup>168</sup> Bylo by však chybou nezmínit, že další ztráty měly být způsobeny ruským pronásledováním prchajícího nepřítele. Rovněž ztráty na ruské straně měly být výrazné, avšak konkrétních čísel se čtenář nedočkal. Stále se mělo čekat na oficiální součty padlých. Doplňující zprávy z 12. července uvedly, že konečné osmanské ztráty se měly pohybovat kolem 6 000 mužů, Rusové pak v boji měli ztratit přibližně 1 400 vojáků.<sup>169</sup>

*Pražské noviny* se v této souvislosti zmínily také o potížích, které při otiskování zpráv o dění na bojišti nastávaly. Obě dvě země se totiž o svých neúspěších nezmiňovaly, takže bylo potřebné skládat dohromady informace ze všech možných zdrojů.<sup>170</sup> Konkrétně bylo v tomto čísle zmíněno, že i když tisk již před nějakou dobou zveřejnil zprávy o bitvě mezi velkovezírem a Dibičem, osmanské noviny o události stále mlčely. Stejným

---

<sup>167</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>168</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>169</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 53, s. 3.

<sup>170</sup> Tamtéž, s. 2.

způsobem však naopak ruské zprávy ignorovaly zajetí několika svých lodí nepřítelem.<sup>171</sup> Je tak zřejmé, že otištěné informace nemohlo být zcela kompletní. Naopak lze předpokládat jejich značné zkreslení, obzvláště když si uvědomíme, že byly poskytovány téměř zpravidla vítěznou stranou.

V návaznosti na toto úmyslné zamlčování vlastních neúspěchů bude jistě zajímavé zmínit, že se osmanské obyvatelstvo Bělehradu o výše zmíněné porážce svého nejvyššího vojevůdce dozvědělo až z německého tisku. Mnozí z nich se této zvěsti měli zdráhat uvěřit a považovali ji za ruský pokus o podlomení jejich morálky. Tyto domněnky byly podloženy dopisem samotného velkovezíra, který v místním bašům psal, jak velkolepým způsobem Rusy ve zmíněné bitvě porazil a jak se mu v celé válce velmi dobře daří.<sup>172</sup>

Situace tohoto hodnostáře se měla brzy povážlivě zhoršit. Dne 19. července se v *Pražských novinách* objevila zpráva, že silisterská posádka kapitulovala. Téměř desetitisícové vojsko obránců po dlouhé době podlehla silné dělostřelbě, která měla osmanské dělostřelecké baterie poničit do té míry, že je již nebylo možné proti nepříteli použít. Ztráta tohoto města jistě musela být pro Osmany velmi citelná, avšak větší ranou pro ně muselo být zjištění, že velkovezír měl být se zbytky svého vojska, které se mu po již zmíněné prohrané bitvě podařilo opět shromáždit, obklíčen v Šumenu. Rusové měli si měli dát velmi záležet, aby se nepřítel z obklíčeného města nedostal.<sup>173</sup> Z tohoto důvodu měli carští vojáci zahájit mohutné přípravy na obléhání.

S ohledem na to, že většinu času rusko-osmanský spor probíhal formou obléhání, brzy se velkým problémem, se kterým se musely obě dvě zúčastněné strany musely potýkaly, byly časté nemoci. Pražský tisk přinesl několik zpráv o tom, že se ve ve válkou stižených krajinách rozmohl mor. Nejvíce postiženo mělo být Moldavsko s Valašskem,

---

<sup>171</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 47, s. 3.

<sup>172</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 55, s. 2.

<sup>173</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 55, s. 3.

kde mělo být rychlé šíření nemocí způsobeno mimo jiné neutěšenými zdravotními podmínkami. Z velkých měst měla být nejvíce postižena Silistra.<sup>174</sup> Rovněž v obléhaném Šumenu měla tato nemoc propuknout. Udává se, že jí denně mělo podlehnout kolem čtyřiceti lidí. Vzhledem k tomu, že tito lidé neměli možnost před nákazou kamkoli utéct, počítalo se s vysokým konečným počtem obětí.<sup>175</sup>

Také současná sekundární literatura potvrzuje velký výskyt nejrůznějších chorob, které přirozeně sužovaly nejen civilní obyvatelstvo, ale také vojáky. Nejrůznější epidemie se vyskytovaly, nutno dodat ve velmi hojném počtu, již v roce 1828. Je však zajímavé, že se českojazyčný tisk o podobných událostech prakticky nezmiňoval. Rozsah tohoto problému lze ilustrovat skutečností, že mezi květnem roku 1828 a únorem roku 1829 mělo lazarety kvůli nemocem navštívit přes 210 000 vojáků, což měl být téměř dvojnásobek lidí, kteří byli nasazeni na frontě.<sup>176</sup> Je však jistě zcela namístě podotknout, že nemocnic byl v postižených oblastech značný nedostatek. Většina nakažených se tak musela odebrat do improvizovaných lazaretů, které museli pomáhat financovat i stavět tamní obyvatelé. Jistě není potřeba zdůrazňovat, že takovéto lazarety nemohly potřebným, obzvláště s ohledem na jejich značné počty, zajistit potřebnou pomoc. Mezi nejrozšířenější nemoci měl patřit tyfus, úplavice a kurděje. Ty měly mít na svědomí více než 40 000 ruských vojáků.<sup>177</sup>

Pandemie se měla objevit také v Rusy dobyté Varně. Jen v ní mělo nalézt svou smrt v důsledku nějaké nemoci téměř třicet tisíc příslušníků carské armády.<sup>178</sup> Dalo by se předpokládat, že podobná katastrofa bude náležitým způsobem reflektována také v této práci rozebíraném pražském tisku. Jediná zpráva týkající se ve Varně propuknuvší nemoci, na kterou autor této práce při svém výzkumu narazil, byla v novinách otištěna 30. srpna

---

<sup>174</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 47, s. 4.

<sup>175</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 57, s. 4.

<sup>176</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 175.

<sup>177</sup> Tamtéž, s. 175.

<sup>178</sup> Tamtéž, s. 175.

1829. Čtenáři se však museli spokojit s tím, že v ní našli pouze velmi krátkou zmínku o propuknutí nějaké nemoci, která již postihla několik tisíc lidí, nicméně většině z nich stačilo pustit žilou. V žádném případě tak tato zpráva neodpovídá závažnosti situace, obzvláště v kontrastu s tím, že téměř stejný prostor, byl věnován konstatování, kterak se Rusům dařilo od obléhání poničené město opravovat.<sup>179</sup>

Velký posun ve zde popisované válce zaznamenal novinový výtisk z 9. srpna, ve kterém stálo, že se Rusové odhodlali k postupu přes Balkán směrem ke Konstantinopoli.<sup>180</sup> Uskutečnění tohoto pohybu předcházely poměrně složité manévry, jelikož bylo nezbytné zanechat u obléhaného Šumenu dostatečnou sílu, aby se velký vezír nemohl z města dostat, zároveň by však byla škoda plýtvat na obléhání čerstvými muži a na pochod poslat ty, kteří za sebou již měli četné boje.

Z tohoto důvodu probíhala po několik nocí výměna carských jednotek u obleženého města. Ruská generalita se snažila celou akci provádět nenápadně, aby se nepřítel příliš brzy nedozvěděl o jejich plánech. Z tohoto důvodu se ruská vojska přesouvala výhradně pod rouškou tmy.<sup>181</sup>

Po skončení těchto příprav se invazní armáda dala na postup. Nejprve měla překročit řeku Kamčija, za kterou se celá síla měla rozdělit na dvě skupiny. Důvodem byl velmi členitý terén, kterým bylo nutné projít, měla-li být cílem Konstantinopole. Plán byl zároveň vymyšlen tak, aby vzdálenost mezi oběma skupinami nebyla příliš velká, aby bylo možné přijít v případě potřeby svým druhům na pomoc.<sup>182</sup>

Hned první komplikací, která stála Rusům v cestě, byl již zmíněný vodní tok. O něm bylo napsáno, že sice není moc široký, nicméně pro jeho rychlost nebylo jednoduché

---

<sup>179</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 67, s. 3.

<sup>180</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 61, s. 2.

<sup>181</sup> Tamtéž, s. 2.

<sup>182</sup> Tamtéž, s. 3.

jej přejít. Navíc ruští zvědové zjistili, že v relativně malé vzdálenosti od řeky mělo své ležení přibližně 3 000 nepřátel. Ruský generál Rüdiger se domníval, že přímý čelní útok by zřejmě neznamenal pouze značné zdržení, ale zejména zbytečné ztráty ve vlastních řadách. Proto se rozhodl rozdělit své síly, přičemž každá část měla zaútočit z opačné strany. Když však jeho sok zjistil, v jaké situaci se nacházel, rozhodl se pro rychlý ústup, aby se spojil s nepříliš vzdáleným vojskem Yusufa bašete. Také tato spojená armáda však byla bez větších ztrát rozehnána, takže ruské vojsko mohlo dle výše předestřené plánu postupovat.<sup>183</sup>

*Pražské noviny* přinesly poměrně detailní popis Rüdigerem zvolené trasy. Tato skutečnost byla přiznána také v samotném tisku, kde stálo, že velký výčet naprosto neznámých lokalit nebyl dán kvůli své redakce, nýbrž skutečností, že „*přechod přes Balkán, ta největší důležitá překážka v této vojně, a tudy tak znamenitá událost zasluhuje obšírnějšího popisu.*“<sup>184</sup>

Ruské tažení k samotnému centru Osmanské říše mělo probíhat velmi rychle. Záhy po přechodu řeky Kamčija měla být obsazena čtyři osmanská města, přičemž, kromě stále obléhaného Šumenu, neměl být za ruskými zády nepřítel vůbec přítomen. Dle zpráv z 23. srpna již měl být přední voj carské armády vzdálen jen přibližně 15 mil od Adrianopole.<sup>185</sup> Jestliže obsazení všech čtyř osmanských pevností nedělalo carským jednotkám žádné větší potíže, ještě snazší pro ně bylo zahánět nepřítele v otevřeném boji. Můžeme se dočíst, že zmíněný přední ruský voj měl poměrně snadno porazit téměř sedm tisíc nepřátelských vojáků pod vedením Abdul-Rachmana.<sup>186</sup> V tomto čísle najdeme také podrobný popis událostí, které vedly k ruskému zisku oněch čtyř osmanských pevností, nicméně i přes

---

<sup>183</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>184</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>185</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 65, s. 2.

<sup>186</sup> Tamtéž, s. 3.

jejich zajímavost nejsou pro účely této práce stěžejní, proto zde nebudou více rozepisovány.

Pro konečný výsledek války měly ohromný vliv události, o nichž *Pražské noviny* přinesly zprávy dne 6. září. Velký titulek hlásal: „*Adrianopol, hlavní město krajiny Rumélie, jest v rukou ruských.*“<sup>187</sup> Rusové se tohoto druhého největšího osmanského města a bývalého sídla sultánů zmocnili 20. srpna, aniž by padl jediný výstřel. K městu se měli dostat již o den dříve a na rozkaz generále Dibiče postavili svůj tábor na dohled adrianopolských bran. Rovněž bylo obsazeno nedaleké návrší, na němž byla rozmístěna děla, aby mohlo brzy započít ostřelování městských zdí.<sup>188</sup>

Ve městě se mělo nacházet přibližně 10 000 pravidelného osmanského vojska a dalších pár tisíců nedávno odvedených místních mužů, kteří měli oproti stálé armádě podstatně horší vybavení. Místnímu velení bylo předáno ultimátum, aby Dibičovi předalo veškeré zbraně, prach, zásobě a vše ostatní, co náleželo osmanské vládě. Pravidelnému vojsku by pak byl povolen odchod kamkoli kromě Konstantinopole.<sup>189</sup> Obyvatelstvu pak bylo přislíbena zachování veškeré náboženské svobody, kdy ruská posádka neměla nikterak bránit vykonávání veškerých náboženských obřadů. Veškeré úřednictvo mělo zůstat ve své funkci, přičemž bylo několikrát zdůrazněno, že obsazením města nepřestane tamní obyvatelstvo být sultánovými poddanými. Veškeré přebytky potravin měly být prodávány Rusům za plné místní ceny. Posledním bodem bylo zaručení naprostého bezpečí ze strany carských vojáků, kteří ani neměli být ubytováni v domech měšťanů, ale měli využít táborů osmanských vojsk.<sup>190</sup>

---

<sup>187</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 69, s. 2.

<sup>188</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 73, s. 2.

<sup>189</sup> *Tamtéž*, s. 3.

<sup>190</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 69, s. 3.

Obleženým velitelům bylo dáno na rozhodnutí čtrnáct hodin. V případě, že bude jejich odpověď negativní, nebo by se jí Dibičovi nemělo vůbec dostat, měl v devět hodin ráno dne 20. srpna započít útok na město. Ruský generál se rozhodl zvýšit šance na osmanskou kapitulaci tím, že hned brzy ráno rozkázal svému vojsku zaujmout stanovené pozice. Vojáci byli rozděleni do dvou skupin, přičemž jedna zaujala postavení v dlouhých řadách podél městských hradeb tak, aby byla okamžitě připravena ke zteči, druhá pak zablokovala silnice mířící ke Konstantinopoli.<sup>191</sup>

Obránci měli ještě před vypršením lhůty vyslat své vyjednavče s korekcí podmínek, za kterých by byli ochotni město vydat. Dibič však zareagoval tím, že svému vojsku nakázal zahájit pomalý pochod směrem k městu. Jak to obležené vojsko zpozorovalo, mělo otevřít městské brány a beze zbraní se vydat Rusům v ústrety a vzdát se jim. V pražském tisku bylo oznámeno, že život v Adrianopoli příliš nepřipomínal okupované město. Tamní obyvatelstvo nadále provozovalo svou živnost, všechny krámy byly otevřené a jediné, co situaci odlišovalo od běžného stavu, byl velký počet v městských zdech koncentrovaného lidu.<sup>192</sup>

Byl to právě zisk Adrianopole, který odstartoval jednání o ukončení války. Dle informací předložených největším českojazyčným periodikem dorazila 28. srpna k Dibičovi do teprve nedávno získaného města delegace osmanských diplomatů a měla započít diskuse o podmínkách, za jakých by bylo možné nastolit mír. Dibič se však měl obávat toho, že Porta hodlala těchto jednání využít pouze k získání dostatku času, aby shromáždila dostatečně početné vojsko, které by ruského generála zahnal zpět. Proto, i přes započatá jednání, vyrazil směrem ke Konstantinopoli.<sup>193</sup> Dnes již však víme, že mír

---

<sup>191</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 73, s. 3.

<sup>192</sup> *Tamtéž*, s. 3.

<sup>193</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 77, s. 3.

byl nastolen dříve, než se k osmanské metropoli stačil přiblížit. Ještě v témž čísle řečeno, že dne 14. září měli v Adrianopoli rokující diplomaté dohodnout smír.<sup>194</sup>

Po nějakou dobu nebylo zcela jasné, jaké podmínky byly pro přijetí míru stanoveny. Po několika zveřejněných domněnkách<sup>195</sup> byl kompletní výčet těchto podmínek, tedy všech 16 článků, v pražském tisku zveřejněn prvního listopadového dne. Vzhledem ke svému významu a skutečnosti, že právě adrianopolskou mírovou smlouvou končí náš rozbor rusko-osmanské války, bude jistě záhodno zmíněné podmínky ve stručnosti představit.

Nejprve se objevily formule slibující pokoj a nastolení přátelských vztahů nejen mezi současnými panovníky, ale také mezi jejich nástupci.

Car se rovněž zavázal navrátit všechna v Evropě získaná území a města, přičemž řeka Prut se opět měla stát hranicí mezi těmito dvěma zeměmi, ovšem na osmanské straně měl být míli široký pruh země podél celého toku neobydlen.

V Asii však car získal několik území na Kavkaze, jejichž velikost byla přirovnána k půldruhé velikosti Čech.

Srbsku mělo být navráceno šest distriktů, které mu byly v minulosti odebrány, což bylo mimochodem obsaženo již ve smlouvě z Bukurešti z roku 1812 i v Akkermanské konvenci z roku 1826. Srbsku, Moldavsku a Valašsku měla být také udělena jistá míra autonomie.

Ruským lodím měla být zaručena naprostá obchodní svoboda po celé Osmanské říši, přičemž jim nesměly být kladeny jakékoli překážky při proplouvání Úžinami. Stejně podmínky pak měly platit pro všechny lodě jiných zemí, které s Ruskem obchodovaly.

---

<sup>194</sup> Tamtéž, s. 3.

<sup>195</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 79, s. 2,  
*Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 83, s. 2.

Porta měla samozřejmě také platit válečné reparace. Ty byly stanoveny na 10 milionů holandských dukátů, k nimž bylo přičteno 1,5 milionů v téže měně, které do té doby stále nebyly zaplacené od mírové smlouvy z roku 1806.

Dále bylo stanoveno, že po potvrzení pokoje mělo započít osmansko-rusko-britsko-francouzské jednání o řecké autonomii. K této situaci se ještě na následujících stránkách v této práci vrátíme.

Obě strany si měly navrátit své zajatce, přičemž za jejich výživu neměl nikdo ničeho platit. Zároveň jim mělo být z obou státních pokladen zajištěno vše, co potřebovali na zpáteční cestu do vlasti.<sup>196</sup>

Noviny se již nezmiňovaly o tom, že do doby splnění všech stanovených podmínek a splacení válečných reparací si měl car ve svém držení ponechat jak Valaško a Moldavsko, tak město Silistra.<sup>197</sup>

*Pražské noviny* tedy věnovaly zde rozebíranému konfliktu značnou pozornost. Mnohdy se stávalo, že zprávy o něm zabraly více než polovinu celého čísla. Tato skutečnost je vzhledem k tomu, že se jednalo o jediný konflikt, který v té době na evropském území probíhal, poměrně pochopitelná. Redaktor se snažil podávat neutrálně laděné informace, i když v některých zprávách byly cítit proruské nálady. Vůbec v nich však nebyl komentován postoj rakouské vlády, který bychom pro velkou angažovanost kancléře Metternicha v tomto konfliktu mohli očekávat. Jelikož tato práce došla až k samotnému závěru rozebíraného konfliktu, bude nyní od jakýchkoli jeho dalších rozborů ustoupeno a svou pozornost tak zaměříme na již výše zmíněný řecký boj za svobodu a nezávislost na Osmanské říši, respektive na jeho pokračování v roce 1829.

---

<sup>196</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 85, s. 2–3.

<sup>197</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 304.

## 2.5. Vývoj řeckého národněosvobozenického hnutí v roce 1829

Zkoumáme-li záznamy o řeckých snahách o vymanění se z osmanské nadvlády, jistě nám budou silně připomínat články, které byly o několik stran výše zkoumány v souvislosti s rusko-osmanskou válkou. Z toho tedy vyplývá, že tyto snahy byly determinovány především bojovými akcemi a snahami o získání strategických pozic. Přesto si však můžeme všimnout jednoho zásadního rozdílu. I když je zcela zřejmé, že zbylé evropské mocnosti velmi bedlivě sledovaly zmíněné válečné akce, nebyly jejich postoje v *Pražských novinách* jakkoli reflektovány. V případě řeckých osvobozenických snah tomu však bylo naopak. Byla to právě mezinárodní politická situace, která měla na jejich finální výsledek rozhodující vliv.

Sotva se započal jejich nový roční běh, přinášely *Pražské noviny* zprávy o bitvách mezi Řeky a Osmany a o snaze obou zúčastněných zajistit si co nejlepší podmínky. Oproti rusko-osmanské válce se tak v tomto konfliktu mělo pokračovat také v zimě. První informace o řeckém dění se týkaly města Salony, které je dnes známé pod názvem Amfissa. Řekové měli využít stálého přísunu nových mužů do armády a takto posílení napadli pod vedením Demetria Ypsilanta, mladšího bratra muže, který řecké povstání zahájil, tureckou posádku u již zmíněné Salony. Po vítězné bitvě se řecké jednotky utábořily před městskými zdmi a započalo obléhání.<sup>198</sup>

Na počátku této podkapitoly bylo zmíněno, že velmi významnou roli měly hrát v řecké otázce evropské velmoci. Již koncem listopadu roku 1828 měla Porta obdržet list od britského vyslance, který tou dobou, jak jsme se již dozvěděli výše, nebyl v Konstantinopoli přítomen. Dopis měl obsahovat, v návaznosti na Petrohradský protokol z dubna 1826 a Londýnskou konvenci z července 1827, návrh na další multilaterální jednání mezi kabinety signatářských zemí zmíněné londýnské dohody a Portou o řecké

---

<sup>198</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 4, č. 2, s. 4.

samostatnosti. Aby se mohla osmanská vláda dohodnout na svém dalším postupu, byla v dopise nastíněna otázka, která s nejvyšší pravděpodobností měla na jednání zaznít – jakým způsobem by Konstantinopol reagovala, bylo-li by jí předneseno již hotové usnesení evropských dvorů o vyhlášení samostatného Řecka v hranicích Arta–Volos? Jinak řečeno, zdali by se podvolila rozhodnutí cizích mocností o záležitostech, které by výrazným způsobem narušovalo její svrchovanost?<sup>199</sup>

Adresátem listu byl Reis Efendi, jenž byl v osmanské vládě pověřen kontaktem se zahraniční diplomacií. Je zřejmé, že v době, kdy se rusko-osmanská válka ještě stále nevyvíjela v jasný prospěch ani jedné zúčastněné strany, neměla Porta sebemenší důvod vzdávat se území, která, i přes probíhající rebelii, byla stále plně v područí sultána. Hlavním řeckým městem nebyl Nauplion ani Aegina, nýbrž Konstantinopol. Osmanský hodnostář rovněž akcentoval škody, které byly lodím plavícím se pod jejich vlajkou způsobovány řeckými plavidly. Za takovýchto okolností tedy nebyla pro Portu takováto jednání přípustná. Reis Efendi závěrem vyjádřil přesvědčení, že jistě nebylo v intencích Londýna či Paříže rozvracet *říši pŭlměsice*, k čemuž by po odejmutí Řecka zcela jistě došlo.<sup>200</sup>

Již z tohoto nástinu je jasné pokračování evropských panovnických dvorů v nátlaku na Osmanskou vládu. Tento nátlak dále eskalovat prohlášením vyslanců všech tří spojených mocnářství, že jejich monarchové přijali Peloponés a Kyklady pod svá ochranná křídla. Důsledkem tohoto rozhodnutí bylo, že podnikla-li by osmanská vojska jakoukoli nepřátelskou akci proti těmto řeckým územím, byla by tato považována za akt nepřátelství vůči samotným zaštiťujícím evropským panovnickým dvorům. Zároveň však bylo

---

<sup>199</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 4, s. 3.

<sup>200</sup> Tamtéž, s. 3.

apelováno na řeckou stranu, aby se vyvarovala jakýchkoli provokací, které by mohly mít za následek osmanskou odvetu.<sup>201</sup>

Bylo by však velkým omylem domnívat se, že tato výzva měla nějaký reálný dopad. Hned v následujícím čísle se můžeme dočíst, že Ypsilantis v západním Řecku zverboval značně početné oddíly, se kterými vyrazil, za podpory vojsk generála Churcha, proti tamním tureckým posádkám a vyhnal nejvyššího zmocněnce Porty v této oblasti zpět do Konstantinopole. O něco později pak oblehl Livadiu, která se mu po několikadenním odporu nakonec vzdala.<sup>202</sup> Ani sultán se však nemínil odhodlat k rezignaci na ozbrojené snahy zkrátit zpupné Řeky. Osmanský panovník měl ustanovit nového peloponéského bašu, kterého se čtrnácti tisíci muži poslal na poloostrov zjednat pořádek. Zároveň měl po svém příchodu zverbovat další vojáky, takže měl disponovat silou o počtu 40 000 ozbrojenců.<sup>203</sup>

Již 22. února však přišla zpráva, že Reis Efendi tlumočil rozhodnutí Porty považovat Peloponés a Kyklady za cizí území. Z tohoto důvodu odešel k tomuto určený diplomat do Smyrny, aby se svými francouzskými a britskými protějšky zahájil náležitá jednání. Francouzská vojska zároveň Řekům předala v Řecku ležící města a hrady, kterých se od minulého roku zmocnila.<sup>204</sup>

Měl-li se zformovat nový řecký stát, byla nezbytným předpokladem profesionální armáda. V případě řeckých dobrovolníků však muselo napřed dojít ke kompletní reorganizaci a novému výcviku. Vezmeme-li v úvahu, že většina řecké generality byla tvořena Brity či Francouzi, je zřejmé, že také vzor pro novou podobu armády byl hledán v zahraničí, konkrétně ve Francii. Důstojníci, kteří za účelem výcviku nového stálého

---

<sup>201</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 4, s. 4.

<sup>202</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 6, s. 3.

<sup>203</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 8, s. 4.

<sup>204</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 16, s. 4.

řeckého vojska na tuto dobu vstoupili do řeckých služeb, byli motivováni poměrně vysokým finančním ohodnocením, ke kterému se po splnění úkolu dodatečně přidal také ušlý plat z francouzské armády.<sup>205</sup> Tyto skutečnosti zcela korespondují se snahou Karla X. o zvýšení vlastního vlivu ve východním středomoří.

Jen těžko si můžeme představit, že by byli sami Řekové schopni vymoci si nějaké dlouhodobější zisky, natož pak vlastní nezávislost, nebylo-li by rusko-osmanské války a další velmi výrazně pomoci všech tří spojených mocností. Kromě vojenského výcviku a přísunu dalšího objemu financí<sup>206</sup> jistě sehrál svou roli také psychologický nátlak, který byl na Portu vyvíjen. I když se Britové ani Francouzi, i přes přítomnost francouzských jednotek na Peloponésu, válečného konfliktu přímo neúčastnili, jejich loďstva se téměř neustále v poměrně hojném počtu pohybovala v blízkosti řeckých ostrovů či v Navarinské zátocě u města Pylos.<sup>207</sup> Je možné se domnívat, že přítomnost silného loďstva ruských spojenců byla velmi pádným argumentem při vyjednávání o řecké nezávislosti. Nebyla-li osmanská armáda schopna vzdorovat carským jednotkám a zároveň potlačit řeckou rebelii, byl by vstup Británie a Francie do války smrtícím.

Nesmíme však zároveň zapomínat, že i když byli Britové účastníky zmíněného spolenectví, nedá se říci, že by se jejich názory a snahy příliš shodovaly s ideami pařížského a petrohradského kabinetu. Připomeňme výraznou neochotu Londýna k podpoře vzniku nového řeckého státu, jelikož v Kapodistiovi viděli zaprodance Rusů.<sup>208</sup> Rovněž podpis Petrohradského protokolu byl motivován snahou zabránit rusko-osmanské válce a tím také ruským ziskům na Balkáně, nikoli sympatiemi k Řekům.<sup>209</sup> Nepřekvapí

---

<sup>205</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 26, s. 4.

<sup>206</sup> V dubnu roku 1829 měl být Řekům Karlem X. poskytnut další milion franků – viz *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 33, s. 4.

<sup>207</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 33, s. 4.

<sup>208</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 186.

<sup>209</sup> Tamtéž, s. 186.

proto, že když už musela britská diplomacie souhlasit se vznikem řeckého státu, snažila se o to, aby nový stát vznikl v co nejmenších hranicích.<sup>210</sup>

Kapodistrias se tak nacházel v nezáviděníhodné situaci. Jestliže Britové řecké věci nepřáli a ruská pomoc nespĺňovala původní očekávání, byť právě postup jejich armád byl zřejmě tím posledním impulsem, který sultána přinutil k jednání o řecké autonomii, museli Řekové své největší naděje vkládat do Francouzů. Přes veškerou pomoc však vzbuzovalo francouzské chování v Kapodistriovi značné obavy. I když Paříž postupně předávala pevnosti a města Peloponésu do rukou vzbouřených Řeků, přítomnost jejich nejen námořních, ale také pozemních sil byla více než nepříjemná. Města Pylos, Koroni, Methoni, Patra a Lepanto byla stále ve francouzském držení a poskytovala útočiště pro více než čtyři pluky pěšího vojska, což vzbuzovalo úvahy o motivech francouzské vlády.<sup>211</sup>

Můžeme se domnívat, že Karel X. chtěl mít co nejvýhodnější pozici při vyjednávání, který se očekávala nejen v souvislosti s ukončením rusko-osmanské války, ale také ohledně vyhlášení samostatného Řecka. Lze si představit, že, vzhledem k objemu veškeré své pomoci, by mohli Francouzi získat určitá privilegia pro své obchodníky a obecně posílit svůj vliv v oblasti.

Jistě nepřekvapí, že s postupem a se stále se zhoršujícím stavem osmanského vojska na bojištích řecké úspěchy naopak narůstaly. Mezi ty největší zřejmě můžeme započítat opětovný zisk města Misolonghi, které bylo od dubna 1826 v držení osmanské posádky. Můžeme se dočíst, že sultánovo vojsko zde bylo donuceno ke kapitulaci zejména kvůli naprostému nedostatku potravin, který celé město sužoval. Řekové pak měli prokázat jistou šlechetnost, když dovolili všem muslimům z města odejít s veškerým svým

---

<sup>210</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 33, s. 4; *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 61, s. 4.

<sup>211</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 39, s. 3.

majetkem kromě dobytka a na řecké útraty je dopravili do měst kontrolovaných Portou.<sup>212</sup> Druhým úspěchem pak byla kapitulace Osmanů v Athénách, které tak rovněž přešly do řeckých rukou.<sup>213</sup>

Nelze příliš pochybovat o tom, že i sám Mahmud II. si musel uvědomovat, že bylo pouze otázkou času, než svou kontrolu nad Řeckem zcela ztratí. Bezpochyby by pro něj bylo mnohem přijatelnější, kdyby sám vedl jednání o řecké nezávislosti, než aby musel potupně přijmout diktát evropských mocností. Z tohoto důvodu Kapodistriovi vzkázal, že by byl ochoten jednat o vyjmutí Řecka z Osmanského území, avšak s tou podmínkou, že by byl panovníkem zvolen takový muž z řeckých řad, který nestál pod žádným křesťanským mocnářstvím.<sup>214</sup> Tímto tahem chtěl ze prozatímního řeckého vůdce vyřadit ze hry o vládu, jelikož se příliš obával, že by jeho prostřednictvím v Řecku vládl ruský car, což by v budoucnu mohlo osmanským zájmům velmi uškodit.

Ještě před uzavřením míru v Adrianopoli se sešel čtvrtý celořecký sněm, na němž se jednalo a dalším fungování země, která však byla všemi kromě svých vlastních obyvatel považována za součást Osmanské říše. Řekové ale jednali tak, jako by již země neznala jiného vládce než Kapodistria, kterému zde byl prodloužen mandát na vykonávání své funkce až do dalšího sněmu.<sup>215</sup> Panhellenion se rovněž proměnil v Gerusii, nicméně nebyly uvedeny žádné rozdíly mezi oběma formami uvedeného úřadu.

Na sněmu bylo rovněž přijato nové řecké platidlo, tzv. fénix, které mělo obsahem stříbra odpovídat francouzské měně. Co se týče hodnoty, šest řeckých fénixů bylo rovno jednomu španělskému tolaru. Jeden fénix se pak dělil na 100 měděných lept.<sup>216</sup>

---

<sup>212</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 53, s. 3.

<sup>213</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 57, s. 4.

<sup>214</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 61, s. 4.

<sup>215</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 4, č. 79, s. 4.

<sup>216</sup> Tamtéž, s. 4.

Jedním z posledních bodů byl vyměřen panovníkův plat, který byl stanoven na 180 000 fénixů ročně, tedy 30 000 tolarů. Není bez zajímavosti, že Kapodistrias tuto částku odmítl s tím, že země ještě není natolik bohatá, aby si mohla dovolit dopřávat mu takového platu.<sup>217</sup> Toto odmítnutí bylo zcela v souladu s Kapodistriovou skromnou povahou, která byla trnem v oku jeho politickým odpůrcům, jelikož se strachovali, aby nebyla stejná střídmost vyžadována také od nich.<sup>218</sup>

Jelikož krátce po zmíněném čtvrtém celořeckém sněmu byla v Adrianopoli podepsána mírová smlouva mezi Mikulášem I. a Mahmudem II., výrazně se přiblížila také řecká samostatnost, která byla garantována 10. článkem adrianopolské mírové smlouvy. V září roku 1829 tedy přestaly boje mezi Portou a řeckými vzbouřenci, nicméně neméně náročný diplomatický boj měl teprve začít. I když bylo ve zmíněné smlouvě inkorporováno, že co nejdříve měla začít čtyřstranná jednání o budoucnosti řeckých krajín<sup>219</sup>

První pokusy o vyřešení řecké situace však byly Kapodistriem odmítnuty. Důvodem bylo nejen to, že ostrovy Samos a Kréta měly zůstat v držení sultána, ale zejména skutečnost, že Řecku byla přisouzena pouze autonomie v rámci Osmanské říše, které byl být navíc ročně vyplácen tribut ve výši 1,5 milionu piastrů.<sup>220</sup>

Otázka vzniku samostatného Řecka tak nenalezla v roce 1829 svého řešení. Bylo však nezpochybnitelným úspěchem, že již bylo pouze otázkou, v jaké podobě bude řecká samostatnost vyjednána, nikoli tedy, zda nějaká vůbec bude. Evropské mocnosti tedy již počítaly s tím, že se na mapě světa zrodí nový stát, nicméně trvalo až do roku 1832, než nezávislost někdejší části svého území uznala také Porta. Velkou otázkou také bylo, kdo

---

<sup>217</sup> Tamtéž, s. 4.

<sup>218</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 182–183.

<sup>219</sup> Není bez zajímavosti, že tato jednání měla probíhat mezi Ruskem, Francií, Británií a Osmanskou říší, tedy za neúčasti zástupců budoucího řeckého státu. Kapodistrias tak musel vynaložit velkou snahu, aby u jednotlivých evropských dvorů vymohl co nejpříznivější podmínky a co největší územní rozsah.

<sup>220</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 188.

vůbec usedne na řecký trůn, jelikož bylo více než jasné, že vladařem nemůže být stanoven příslušník žádného z velmocenských evropských panovnických dvorů, jelikož by se nový stát mohl velmi lehce stát pouhým satelitem té které mocnosti.

Vzhledem k tomu, že inkorporace záruky řecké nezávislosti do adrianopolské smlouvy byla tím největším úspěchem celého dosavadního národněosvobozenického snažení, na který se však již ve zbytku roku 1829 nepodařilo výrazněji navázat, nebude velkým prohřeškem, když bude naše pouť řeckými dějinami ukončena právě v tomto okamžiku. Tato práce se tak přesune ke své poslední části, ve které se zaměří na další vnitrostátní konflikt, se kterým se říše na Bosporu musela vypořádat, tedy na vypovězení poslušnosti sultánovi egyptským místodržícím Muhammadem Alím.

## **2.6. Vnímání sporu Muhammada Alího s Mahmudem II. na stránkách *Pražských novin* z roku 1832**

Dvacátá a třicátá léta devatenáctého století byla pro Osmanskou říši kritickou. Nejen že se musela srovnat s porážkou ve válce s Rusem a s vleklým vnitřním sporem s Řeky, který, jak bylo řečeno v předchozí podkapitole, skončil ztrátou části vlastního území, ale navíc se těsně před konečným rozuzlením řecké situace rozhořel další neméně závažný vnitrostátní konflikt, jehož původcem byl tentokrát nejmocnější vazal Mahmuda II., Muhammad Alí.

Tento egyptský místodržící albánského původu, jemuž byla správa Egypta svěřena v roce 1805 poté, co se mu podařilo zkrotit zpupné mamlúcké beje, se ukázal být velice schopným vládcem.<sup>221</sup> Během své vlády zemi stabilizoval a výrazným způsobem omezil kdysi všudypřítomnou kriminalitu.<sup>222</sup> Byl také velkým zastáncem reform. Významnou

---

<sup>221</sup> VESELÁ, Z.: *Novověké dějiny Turecka. I. díl. Dějiny osmanské říše od reformy Nizami Ceditu do rozkladu impéria (1918)*. Praha 1966, s. 15.

<sup>222</sup> TOMÍČEK, J. S.: *Panoramata věku našeho. Mehmed Ali*. Vlastimil, 1, 2. díl, 1. svazek, s. 94–95.

proměnou prošlo egyptské školství a armáda se za účasti francouzských důstojníků stala profesionální institucí po evropském vzoru.<sup>223</sup>

Muhammad byl nepochybně velice zajímavou osobností na mezinárodní politické scéně. Jak Britové, i přes velké antipatie, které k němu choval lord Palmerstone,<sup>224</sup> tak i Francouzi v něm viděli potenciálního významného spojence a ekonomického partnera a pohotově využívali možností obchodní spolupráce.<sup>225</sup> Co se týče rakouského postoje k egyptskému místodržícímu, můžeme jej přinejlepším označit jako velmi komplikovaný. Zvláště jeho vztah s kancléřem Metternichem byl do značné míry rozporuplný, jelikož jakkoli kníže oceňoval Albáncovy nesmírné osobní politické a státnické schopnosti, přičemž mezi oběma zmíněnými muži došlo několikrát k výměně hodnotných darů<sup>226</sup>, jednoduše nemohl podporovat egyptské separatistické tendence.<sup>227</sup> Dalším faktorem, který vzájemné vztahy Alexandrie a Vídně komplikoval, byl obchod. Egypt byl významným rakouským obchodním partnerem a objem zboží přivezeného do Alexandrie z rakouských přístavů, i přes veškeré snahy Paříže a Londýna, výrazně převyšoval množství zboží dovezeného ze dvou zmíněných evropských velmocí.<sup>228</sup>

To, jak velký význam měl Egypt pro celou Osmanskou říši, prokázal Muhammad Alí již při sultánově snaze potlačit řecké povstání, kdy svému panovníku poskytoval nejen značnou finanční podporu, ale především v té době již poměrně dobře vycvičené vojsko pod vedením svého adoptivního syna, Ibrahima paši, který v Řecku vedl vojenské akce ještě v roce 1828.

Právě egyptská účast na bojích v Řecku byla nakonec tím, co vedlo až k otevřené občanské válce. Muhammad Alí si od své pomoci sultánovi totiž sliboval zisk Sýrie, po

---

<sup>223</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 150–151.

<sup>224</sup> Tamtéž, s. 83.

<sup>225</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 463.

<sup>226</sup> Tamtéž, s. 464–465.

<sup>227</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 83.

<sup>228</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 437–452.

keré již dlouhou dobu toužil. Od sultána nicméně za své služby získal „pouze“ kontrolu nad Krétou, což jeho ambice ani v nejmenším neuspokojilo.<sup>229</sup> Gabriel Pirický ve své knize dokonce uvádí, že se sultánovu vazalu nedostalo vůbec žádné odměny, nicméně takový scénář si však lze jen stěží představit.<sup>230</sup> Ctižádostivý místokrál se proto rozhodl převzít iniciativu a vládu nad Sýrií si vydobýt sám. V roce 1831 tak začal první egyptsko-osmanský konflikt.

V listopadu roku 1831 vstoupila početná egyptská vojska pod vedením Ibrahima paši do Sýrie. Redakce *Pražských novin* si byla dobře vědoma, že sultánovy vyhlídky na úspěšnou pacifikaci právě propuknuvšího konfliktu nebyly příliš světlé.<sup>231</sup> V českém tisku byla také zmíněna myšlenka, že egyptský vpád byl koordinován s povstáním v Damašku. Miroslav Šedivý se naopak domnívá, že Muhammad Alí pouze chtěl využít nastalé situace, nicméně tuto představu mu narušila epidemie cholery, která v Egyptě propukla. Navíc zde operuje nikoli s povstáním v Damašku, ale v Bagdádu, které propuklo v létě toho roku. Zahájení útoku tak bylo vzhledem k okolnostem nepříliš příhodně naplánováno, jelikož sultán měl stále k dispozici vojsko, kterou potlačil bagdádkou bouří.<sup>232</sup>

Je samozřejmě nemyšlitelné, že by Muhammad Alí jako oficiální důvod svého tažení do Sýrie uvedl vlastní ziskuchtivost. Z tohoto důvodu vydal prohlášení, že neschopnost a nezpůsobilost Porty vládnout již říší stála příliš mnoho. Měl přitom na mysli ztrátu Moldavska, Valašska a několika zakavkazských měst z rusko-osmanské války na jedné straně a řeckou autonomii na straně druhé. V této verzi bral Alí jako svou povinnost

---

<sup>229</sup> Tamtéž, s. 466.

<sup>230</sup> PIRICKÝ, G.: *Stručná historie států. Turecko*. Praha 2006, s. 46.

<sup>231</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 3, s. 2–3.

<sup>232</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 466–467.

stabilizovat říši, která se zřejmě již hrozila rozpadnout, což ve srovnání se skutečným motivem znělo nepochybně lépe a mnohem ušlechtleji.<sup>233</sup>

Jistou komplikací zisku Sýrie jistě bylo, že rychlý počáteční postup Ibrahimových vojsk byl velmi zbrzděn u Akkonu, kde byla shromážděna dostatečně silná osmanská posádka. V této práci používané české periodikum však zřejmě počítalo s tím, že pevnost velmi brzy padne, jelikož již 29. ledna roku 1832 vyjádřilo lítost nad tím, že nemůže přednést přesvědčivé zprávy o tom, zda-li již osmanská bašta padla, nebo stále klade egyptským vojskům odpor.<sup>234</sup> Akkon však měl nepříteli vzdorovat celých osm měsíců.<sup>235</sup>

I když měl sultán k dispozici vojsko, které použil k potlačení dřívějších povstání, a bylo možné se dočíst o dalším masivním zbrojení a vysílání stále dalších jednotek proti odbojnému vazalu<sup>236</sup>, je nezpochybnitelné, že egyptská armáda prošla mnohem lepším výcvikem a pod velmi zkušeným vedením Ibrahima paši byla v bojích mnohem zdatnější.<sup>237</sup> Tato skutečnost tak pouze ospravedlňuje zmíněné pochyby redakce o účinnosti osmanského odporu.<sup>238</sup>

Již jednou jsme byli svědky toho, že redakce *Pražských novin* zveřejnila v jednom čísle dvě dosti protichůdné informace. Podobně tomu bylo také v případě obléhání Akkonu. Jak již bylo zmíněno, Akkon byl asi jedinou velkou překážkou ve snaze Muhammada Alího zmocnit se vlády nad Sýrií. Můžeme se tak setkat se zprávou, že egyptské vojsko utrpělo u Akkonu drtivou porážku, kdy byla do značné míry poškozena podstatná část egyptského

---

<sup>233</sup> *Afrika* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 5, s. 4. Jistě stojí za upozornění, že egyptské události již nebyly zaštitovány titulkem *Turecko*, ale *Afrika*. Operace na území Sýrie však stále byly brány jako věc Konstantinopole, nikoli Alexandrie. Tuto skutečnost si lze vyložit tak, že již bylo Egypt vystupoval a fungoval jako natolik suverénní stát, nicméně čistě formálně byl stále oficiálním panovníkem sultán. Ve vídeňském tisku byla navíc činnost Muhammada Alího stále uveřejňována pod titulkem *Türkei*. Český tisk si tak zřejmě nemohl dovolit od vídeňského pojetí natolik odlišné chápání legitimacy moci v inkriminované oblasti. K tématu viz např. *Türkei* (b. a.). *Österreichischer Beobachter*, 23, č. 2, s. 1.

<sup>234</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 9, s. 3; *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 11, s. 4.

<sup>235</sup> PALMER, A.: *c. d.*, s. 108.

<sup>236</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 15, s. 4.

<sup>237</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 466.

<sup>238</sup> Viz také *Afrika* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 17, s. 3–4.

lodstva, které tak muselo být staženo z bojů.<sup>239</sup> V tom samém čísle však přišla redakce s tvrzením, že Ibrahim paša dosáhl velkého úspěchu tím, že dokázal rozbořit část hradeb, kudy se jeho armáda brzy dostane až do samotného města.<sup>240</sup>

Vysvětlení této skutečnosti můžeme hledat v původu zpráv, které byly pražským tiskem reprodukovány. Jestliže zprávy z Konstantinopole hlásily, že obrana Akkonu je pevná, ale zvěsti z Alexandrie pravily opak, bylo jistě obtížné rozhodnout se, která z těchto dvou verzí byla pravdivá. Zřejmě je tedy možné domnívat se, že se redaktor nechtěl dopustit žádné, byť neúmyslné, mystifikace, tak raději nechal otisknout obě dvě varianty.

Téměř po tři měsíce od otištění zmíněných protimluvnych zprávy neměl český čtenář prakticky žádných zpráv o dění na bojišti.<sup>241</sup> Pokud přeci jen bylo něco otištěno, jednalo se většinou o pouhé domněnky, které, jak se později ukázalo, byly stejně mylné. Teprve v polovině července byla zveřejněna kratičká zpráva, že Akkon, který již někteří počali pokládat za nedobytný, padl.<sup>242</sup>

Jistě nebude nadsázkou, když zde prohlásíme, že dobytí Akkonu bylo přelomovým pro celý další průběh první egyptsko-osmanské krize. *Pražské noviny* sice celou situaci vyhrotily tvrzením, že dobytím této pevnosti se Muhammad Alí již prakticky zmocnil kontroly nad celou Sýrií<sup>243</sup>, nicméně můžeme přijmout konstatování, že po celý zbytek zde probírané krize se vojska pod vedením Ibrahima paši nesetkala s tak houževnatým odporem. Téměř okamžitě po obsazení pevnosti měli Egypťané započít opravy hradeb, na které měla být zasazena od britských obchodníků pořízená děla.

---

<sup>239</sup> *Afrika* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 31, s. 4. K této verzi o porážkách Egypťanů u Akkonu viz také *Afrika* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 13, s. 4.

<sup>240</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 31, s. 4. Ke zprávám o Ibrahimových úspěších u Akkonu viz také *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 21, s. 4 a *Afrika* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 27, s. 4.

<sup>241</sup> Číslo 33–52.

<sup>242</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 54, s. 4.

<sup>243</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 58, s. 4.

Přestože jsme již několikrát zmiňovali značnou míru zveličování v pražském tisku zveřejňovaných zpráv, jistě nelze nic vytknout myšlence, že nebyla-li sultánova vojska schopna po deset měsíců<sup>244</sup> dorazit obléhanému městu na pomoc a odehnat nepřítele od vlastních hradeb, bylo nemyslitelné, že by se mělo povést Egyptřany zahnat v okamžiku, kdy byli ve velké síle opevněni v tomto strategicky nesmírně výhodném místě.<sup>245</sup>

Tvrzení, že pád Akkonu byl klíčovým okamžikem pro další vývoj situace v Levantě, můžeme podpořit také stále rostoucím apetitem Ibrahima paši, který se krátce po zmíněném vítězství projevil rychlým postupem na Damašek. Rychlost egyptského postupu však byla zřejmě motivována očekávaným příchodem osmanské armády pod vedením Huseina paši, která měla čítat 20 000 mužů ve zbrani, což měl být přibližně stejný počet vojáků, který měl pro tento útok k dispozici Ibrahim. Když egyptské vojsko dorazilo k Damašku, zastihlo tamní posádku trestuhodně nepřipravenou. Nedávným velkým vítězstvím povzbuzené invazní armádě tak netrvalo dlouho, než přiměla svého nepřítele ke kapitulaci.<sup>246</sup>

Také zisk Damašku byl nepochybně velmi výhodným z hlediska dalšího pokračování války. Jelikož se město rozkládá na náhorní plošině, nabízelo připravenému vojsku Muhammada Alího skvělou pozici pro střet s ozbrojenými silami nepřítele, kterým měl vlivem terénu značně omezený počet cest, kudy mohl k egyptskému táboru přitáhnout. K tomuto účelu zde bylo ponecháno 30 000 mužů pod osobním Ibrahimovým vedením, přičemž dalších 10 000 mužů bylo vysláno směrem k Aleppu, kam za nimi měl později egyptský vojevůdce dorazit.<sup>247</sup>

---

<sup>244</sup> Současná literatura reprezentovaná Allanem Palmerem však uvádí „pouze“ osmiměsíční, tedy o dva měsíce kratší trvání obklíčení akkonské pevnosti.

<sup>245</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 7, č. 60, s. 4.

<sup>246</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 7, č. 62, s. 3–4.

<sup>247</sup> *Turecko* (b. a.). Pražské noviny, 7, č. 66, s. 4.

Jistě stojí za to upozornit na rozpory v egyptských počtech, se kterými jsme se ve zprávách o dobývání Damašku setkali. Připomeňme, že první z nich tvrdila, že Ibrahim paša měl k dispozici 20 000 mužů, kdežto při popisu jeho nadcházejících plánů po dobytí města měl již disponovat nejméně dvojnásobným počtem ozbrojenců. Nebudeme-li brát v úvahu možnost jednoduchého omylu ze strany redakce českých tiskovin, je zřejmě nejlogičtějším vysvětlením dodatečný příchod podpůrných oddílů od Akkonu. Také tam však jistě musela být zanechána jistá posádka nejen pro udržení pořádku ve městě, ale také pro případ sultánovy snahy opět se pobřežní pevnosti zmocnit.

Přesný počet v Sýrii operujících příslušníků egyptské armády však není možné bezpečně určit. Dnešní literatura o těchto počtech až na drobné výjimky mlčí<sup>248</sup>, pouze *Pražské noviny* v jednom ze svých čísel mimochodem zmínily, že by se snad mělo jednat o nějakých 80 000 mužů.<sup>249</sup> Jistě je na místě varování slepě nevěřit číslům uváděným v denním tisku. I kdyby totiž byly počty vojsk Muhammada Alího správné, lze si jen těžko představit, že by proti němu sultán vyslal pouhých 20 000 hlav čítající armádní sbor. Připomeňme, že na začátku rusko-osmanské války mohl sultán Mahmud II. vyslat do pole přibližně stoosmdesátitisícovou armádu. Musíme sice odečíst ztráty, které osmanské vládní vojsko utrpělo, nicméně celá válka byla prakticky prosta velkých bitev na otevřeném poli, což výrazně redukovalo počet padlých. Stejně tak je třeba zmínit, že se nejednalo o celkový stav sultánských vojsk. Jako poslední bod připomeňme, že relativně krátce před vpádem Muhammada Alího do Sýrie se musel Sultán vyrovnat s povstáním v Damašku a Bagdádu, takže musel mít v oblasti k dispozici určitou vojenskou sílu. Bez nahlédnutí do blízkovýchodních archivních pramenů není možné určit, jak to ve skutečnosti s počty

---

<sup>248</sup> Je možné setkat se s názorem, že na samotném začátku měl mít Ibrahim paša k dispozici asi 30 000 mužů. Více viz MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 70.

<sup>249</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 64, s. 3.

bojujících doopravdy bylo. Z tohoto důvodu práce zůstane u nabádání k co nejvyšší obezřetnosti ohledně konkrétních čísel v *Pražských novinách* uváděných.

Je zajímavé, že poté, co koncem léta Ibrahim paša ovládl Aleppo a ovládl celou Sýrii, se jeho postup zastavil. Je tedy logické, že se také *Pražské noviny* ohledně blízkovýchodního dění až do 16. prosince téměř úplně odmlčely.<sup>250</sup> Proč však došlo v situaci, kdy vojska Muhammada Alího pod jeho nevlastním synem velmi rychle postupovala a žádná osmanská posádka pro ně nebyla žádným problémem, k úplnému přerušení bojů? Dnešní literatura nevidí vysvětlení v zázračném vzchopení se dosud neefektivní osmanské obrany, ale v osobním rozkazu odbojného egyptského místodržícího. Muhammad se totiž domníval, že využili-li by svých úspěchů k pochodu na Konstantinopol, vyvolal by tím intervenci evropských mocností. Tohoto scénáře se obával mnohem více než toho, že sultán zcela nepochybně využije darovaného času k tomu, aby doplnil stavy svých vojsk. Egyptský vládce se měl vyjádřit v tom smyslu, že když se mu velmi přesvědčivým způsobem podařilo osmanskou armádu porazit jednou, nevidí žádný důvod, proč by se mu to v případě, že sultán nepotvrdí jeho moc nad Sýrií, nemělo podařit znovu.<sup>251</sup>

Jelikož však Mahmud II. považoval návrhy svého vazala za projev slabosti, rozhodl se ve válce pokračovat. Ibrahim paša, který, na rozdíl od svého, toužil po obnovení bojů, přivítal tuto novinu s radostí. Velmi rychle se se svými jednotkami vydal na další postup a v říjnu dorazil k pohoří Taurus, kde se mu podařilo obsadit dva průsmyky, které byly pro zdolání tohoto pohoří naprosto klíčové.<sup>252</sup> Prvního listopadového dne pak obsadil maloasijské město Konya, poblíž něhož 21. prosince drtivým způsobem porazil výrazně početnějšího nepřítele. Tato bitva však pro sultána znamenala katastrofu, jelikož v ní

---

<sup>250</sup> Viz čísla 70, 72, 74, 76, 78, 80, 82, 84, 86, 88, 90, 92, 94 a 96.

<sup>251</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 71.

<sup>252</sup> *Turecko* (b. a.). *Pražské noviny*, 7, č. 98, s. 3.

neztratil pouze své poslední bojeschopné oddíly, ale zároveň v ní do Ibrahimova zajetí padl velkovezír Rešid Mehmed paša.<sup>253</sup>

První egyptsko-osmanská krize se protáhla do léta roku 1833 a byla další ukázkou toho, že kdysi mocná a obávaná říše nejen vypadla z velmocenského dění, ale byla na zcela nezvratné cestě k vlastnímu zániku. Výsledek této krize znamenal pro sultána ohromnou potupu, jelikož i když formálně neztratil ani část svého území, byla velká část říše závislá více než na Konstantinopoli právě na Alexandrii. Bylo to rovněž poprvé, co musel osmanský sultán požádat při řešení vnitrostátních problémů o pomoc některou z evropských mocností, což jen demonstrovalo stále rostoucí závislost pomalu umírající říše na Bosporu na evropských mocnostech.<sup>254</sup>

Nelze přesvědčivě konstatovat, které z nesvářených stran český tisk strnil. Oba dva muži byli *Pražskými novinami* vychvalováni pro své zásluhy svému lidu a o konfliktu se v nich psalo jako o velkém neštěstí, které obě země postihlo. Snad se lze domnívat, že česká veřejnost, stejně jako kníže Metternich, pocítovala jisté sympatie ke způsobu vlády, kterou Muhammad Alí v Egyptě praktikoval, nicméně na rozdíl od kancléře zde zřejmě hrála svou roli také skutečnost, že Egypt byl pouze částí mnohem větší říše, stejně jak tomu bylo ve vztahu zemí Koruny české a Rakouského císařství. Postupem času se však stále více začaly objevovat náznaky mírného příklonu na sultánovu stranu, které však byly projevovány lehce negativním citovým zabarvením frází, které byly v souvislosti s Muhammadem Alím používány.

Z ročníků *Pražských novin*, které byly rozebírány v předchozích podkapitolách, jsme byli zvyklí, že se téměř nevyskytovala čísla, která by nějakým způsobem nepojednávala o dění v některé z částí Osmanské říše. Nebylo výjimkou, že tyto zprávy

---

<sup>253</sup> MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *c. d.*, s. 72.

<sup>254</sup> Tamtéž, s. 78–79.

mnohdy zabíraly téměř polovinu rozsahu příslušného vydání. Rok 1832 však zaznamenal naprosto opačný trend.

Zpráv osmanské provenience výrazným způsobem ubylo a podstatně se zkrátil také jejich rozsah. Dalo by se sice tvrdit, že jen málo věcí snese srovnání s v Evropě se odehrávajícím válečným konfliktem, tedy s rusko-osmanskou válkou v letech 1828–1829, avšak v novinách otištěných zpráv ubylo také v porovnání s řeckým bojem za nezávislost. Přitom jak řecké národněosvobozenecké snahy, tak první egyptsko-osmanská krize byly čistě vnitrostátními záležitostmi. Je možné se domnívat, že vysvětlení je v postoji evropských velmocí k těmto událostem. Boj za nezávislé Řecko silně rezonoval napříč celou Evropou. Romantické ideály filhelénismu byly mohutným způsobem přiživovány v emigraci žijícími Řeky a strhly na svou stranu také celou řadu významných osobností. Svou roli také nepochybně sehrálo také vědomí vlivu antiky na moderní evropskou společnost. Spor Muhammada Alího s Mahmudem II. byl však vnímán jako obyčejná hádka dvou orientálních vůdců někde na pomezí Afriky a Asie. Co však vedlo k takto rozdílným pohledům?

Odpověď se pokusíme demonstrovat na příkladu Rakouského císařství. Zcela rozhodující byly v této souvislosti dva faktory. Zaprvé je nutné připustit, že evropské dvory celou situaci zásadním způsobem podcenily. Rakouský vyslanec Franz von Ottenfels zřejmě uvěřil tvrzení hodnostářů Porty o skvělém stavu osmanské armády, umocněnému dlouhému vzdorování akkonské posádky nepříteli, takže neváhal zcela podpořit rychlý úder, který by egyptská vojska pod Ibrahimovým vedením donutil k ústupu a vzdání se myšlenek na obnovení bojů.<sup>255</sup> Jak jsme si však řekly, sultánův protivník nejen disponoval lépe vycvičenou a vyzbrojenou armádou, ale měl také výhodu výborného vojevůdce. Svou roli zde zcela nepochybně sehrály také finanční potíže, ve kterých se Muhammad Alí

---

<sup>255</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. s. 467.

nacházel, takže se navíc počítalo s velkou vlnou nevole místního obyvatelstva, jehož majetku, podle představ Konstantinopole, mělo být využito k doplnění stavu egyptské pokladny.<sup>256</sup>

Druhý důvod můžeme vidět v dobovém mezinárodním dění. Kancléř Metternich byl zcela pohlcen událostmi, které v té době hýbaly celou Evropou. Zaprvé se jednalo o situaci v Belgii, která v roce 1830 vyhlásila svou vlastní nezávislost, zadruhé o francouzskou okupaci Ancony z ledna roku 1832. K tomu všemu bylo nutné připočítat stále se zhoršující vztahy mezi Vídní a Paříží.<sup>257</sup> Můžeme tedy usuzovat, že rakouské priority v té době neležely v Levantě, ale bezprostředně se dotýkaly vlastních rakouských zájmů v Evropě.

Je tedy možné se domnívat, že to byl právě tento nedostatek pozornosti, který byl egyptsko-osmanské krizi ze strany vídeňské vlády věnován, co způsobilo obrat v zájmu redakce *Pražských novin*. Velmi zjednodušeně tedy můžeme říci, že se najednou našla celá řada událostí, které se českých čtenářů dotýkaly mnohem více než nějaké orientální handrkování, takže pro pražský tisk bylo nezbytné nabídnout na svých stránkách čtenářům to, co je bude skutečně zajímat.

---

<sup>256</sup> Tamtéž, s. 467.

<sup>257</sup> Tamtéž, s. 468.

### 3. Závěr

Tato práce si za svůj cíl kladla jednak představit, jaké informace o dění v Osmanské říši se prostřednictvím *Pražských novin* mohly k česky mluvícímu obyvatelstvu Rakouského císařství na přelomu 20. a 30. let devatenáctého století dostat, a zároveň na základě prostudování těchto novinových článků předložit podrobnější informace o rusko-osmanské válce z let 1828–1829, řeckém boji za nezávislost, který byl sledován ve stejném časovém horizontu, a závěrem o první egyptsko-osmanské krizi, která zde byla reprezentována rokem 1832. Snažila se tím vyplnit mezeru v dosavadním historickém bádání, kdy doposud neexistuje, vzhledem k velmi úzce zaměřenému tématu však zcela pochopitelně, žádná práce, která by se vnímáním zahraničních událostí prostřednictvím největšího dobového českého tisku zabývala.

Množství informací, které se k českým čtenářům dostávaly, bylo velmi výrazně ovlivněno tím, do jaké míry se dané události týkaly zájmů evropských mocností, zde konkrétně Rakouského císařství. Největší zájem, a tedy také největší penzum informací bylo věnováno událostem rusko-osmanské války. V rámci ní byl na stránkách *Pražských novin* předkládán až vyčerpávající výčet různých bitev a šarvátek, které mnohdy neměly pro celkový výsledek války většího významu. Jestliže se však pojednávalo o některé z klíčových událostí, jakou bylo například obléhání a následný pád Varny, neváhala redakce obětovat několik čísel tomu, aby přinesla co nejdetailnější informace o dané situaci. Množství zde otištěných informací výrazným způsobem převýšilo dnešní odbornou literaturu. Nutno však podotknout, že se zpravidla jednalo o události menšího významu, takže zřejmě proto nebyly v dnešní odborné literatuře nijak akcentovány. Tato práce tedy v tomto ohledu může sloužit jako podpůrný či doplňující materiál.

I když se redakce snažila svým čtenářům poskytovat co nejhodnověnější informace, byla vzhledem ke značné geografické vzdálenosti silně omezována dostupnými zdroji. Ve většině případů se tak stávalo, že zprávy byly přejímány z cizího, v tomto případě většinou ruského, tisku, případně byly obsaženy v dopisech dopisovatelů z inkriminovaných oblastí, s nimiž redakce spolupracovala. Je tedy jasné, že zprávy v nich jednoduše nemohly být zcela neutrální, jestliže pocházely z jednoho ze znesvářených táborů. Stranily-li tyto zprávy někomu, bylo to carské Rusko. Tato skutečnost je poměrně zajímavá v tom smyslu, že rakouská vláda vyvíjela snahu co nejvíce omezit nárůst ruského vlivu na Balkánu na úkor osmanského sultána. Důvodem byla zejména snaha o zachování systému stability v Evropě, který byl stanoven na Vídeňském kongresu. Není však možné akceptovat vysvětlení, že se tak dělo z panslavistického cítění, nebo jako vyjádření českého odporu vůči rakouské nadvládě, jelikož stejný postup jsme mohli vidět také ve vídeňském tisku *Österreichischer Beobachter*, kde jen těžko můžeme předpokládat rusofilské nálady. Důvodem tohoto citového zabarvení některých zpráv tak zřejmě byl pouze původ té které informace.

Zaznamenán byl také velký, byť ve srovnání s předchozím tématem o něco menší, zájem o boj o řeckou nezávislost. Také zde se redakce snažila své čtenáře pravidelně informovat o vývoji této situace, přičemž byly neskryvaně proječovány sympatie s odbojnými Řeky. Publikování velkého množství takovýchto správ zřejmě můžeme přičítat silné vlně filhelénismu, která ovlivnila společnost téměř v celé Evropě. Zde již množství otištěných zpráv lehce převyšovalo zmíněné vídeňské periodikum. V českém prostředí jistě přidávala těmto událostem na zajímavosti také skutečnost, že se jednalo o snahu vydobytí vlastní nezávislosti relativně malého národa v rámci obrovské mnohonárodnostní Osmanské říše. Čeští čtenáři tak mohli vidět jisté peripetie s vlastním stavem. V průběhu času však byla zaznamenána klesající tendence v množství přinášovaných

informací, kdy se rovněž snižovala jejich výpovědní hodnota. Také zde bylo straněno protivníku Porty, avšak opět je zcela namístě obezřetnost ohledně hypotéz o národním uvědomění. I když je rozhodně možné knížete Metternicha označit za jednoho z největších a nejvlivnějších antifelhelénů, rozhodně nebyl nepřítelem Řeků jako takových. Odsuzoval masakry na obou stranách a neváhal dokonce domluvit u císaře povolení pro uskutečnění sbírky na boji postižené Řeky.<sup>258</sup>

Nejmenší množství zpráv, a tedy také nejmenší zájem, připadlo na egyptsko-osmanský konflikt. Ten byl do velké míry zastíněn jinými událostmi, které byly pro běžného Evropana podstatně důležitější. I tak zde stojí za vyzvednutí dvě skutečnosti, přičemž obě dvě se týkají rozdílů mezi pražským a vídeňským periodikem. Přestože byl zaznamenán již zmíněný velmi výrazný pokles zájmu o tuto problematiku, přece jen jí byla na stránkách *Pražských novin* věnována větší pozornost, než jak tomu bylo ve Vídni. Druhým bodem, který s prvním úzce souvisí, je skutečnost, že se na stránkách českých novin začalo rozlišovat, zda byla řeč o dění v Osmanské říši, nebo na územích pod kontrolou Muhammada Alího. Byly-li otištěny informace o politice Porty či o bojích na jejím území, byly zaštitěny titulkem *Turecko*. Jestliže se však jednalo o zprávy o dění v Egyptě, který byl součástí Osmanské říše, byly zaštitěny titulkem *Afrika*. Také v tomto bodě se od sebe *Pražské noviny* a *Österreichischer Beobachter* odlišují, jelikož druhý zmíněný tisk zmíněné rozdíl neregistroval a vše označoval titulkem *Türkei*. Zde můžeme vyslovit myšlenku, že důvodem byla větší vzdálenost konzervativní a centralistické rakouské metropoli, v níž bylo jistě obtížnější přijít s odstředivými tendencemi, měl-li by o ně někdo vůbec zájem. Pražský tisk tak zřejmě vnímal stále větší nezávislost egyptského místodržícího na svém suverénu, který jím byl již pouze formálně. V předchozích prostudovaných ročnících totiž nebyl Egypt do rubriky *Afrika* začleněn.

---

<sup>258</sup> ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea*. s. 145–146.

Celkově tedy můžeme konstatovat, že pravidelný čtenář *Pražských novin* byl poměrně dobře informován o dění v *říši půlměsíce*, i když se objevily výše zmíněné rozdíly. Je však možné, že svou roli sehrál, stejně jako při propuknutí filhelénského hnutí, romantismus. Nesmíme zapomínat na stále omezené možnosti v oblasti dopravy, takže Osmanská říše byla pro českého člověka první půle devatenáctého století zřejmě stále ještě něčím exotickým, co se vymykalo jeho běžným starostem. Nemůžeme tak srovnávat dopad, jaký na české obyvatelstvo mělo například dění ve Francii s děním na Bosporu. I když si je autor této práce vědom, že rozebíraná látka rozhodně není vyčerpána, doufá, že zde předložený text poslouží nejen k lepšímu porozumění geografických horizontů našich předků, ale také k prohloubení informací o rusko-osmanské válce, a že zde zmíněné události a předložené informace nebudou pouze nepotřebným výčtem dílčích nepodstatných úspěchů a neúspěchů, jakých jsme byli v minulosti svědky již nepřeborného množství.

#### 4. Seznam použitých pramenů a literatury

##### a) Prameny

SCHÖRER, G.: *Kázání při pohřbu udatného reka a vysoce urozeného knížete pána pana Karla hraběte z Mansfeldu*. Vídeň 1595, 32 s.

*Österreichischer Beobachter*, 19, č. 137.

*Österreichischer Beobachter*, 20, č. 67.

*Österreichischer Beobachter*, 23, č. 2.

*Pražské noviny*, 3, č. 2.

*Pražské noviny*, 3, č. 4.

*Pražské noviny*, 3, č. 6.

*Pražské noviny*, 3, č. 8.

*Pražské noviny*, 3, č. 10.

*Pražské noviny*, 3, č. 12.

*Pražské noviny*, 3, č. 14.

*Pražské noviny*, 3, č. 20.

*Pražské noviny*, 3, č. 26.

*Pražské noviny*, 3, č. 29.

*Pražské noviny*, 3, č. 31.

*Pražské noviny*, 3, č. 37.

*Pražské noviny*, 3, č. 39.

*Pražské noviny*, 3, č. 45.

*Pražské noviny*, 3, č. 47.

*Pražské noviny*, 3, č. 51.

*Pražské noviny*, 3, č. 57.

*Pražské noviny*, 3, č. 63.

*Pražské noviny*, 3, č. 65.

*Pražské noviny*, 3, č. 67.

*Pražské noviny*, 3, č. 69.

*Pražské noviny*, 3, č. 71.

*Pražské noviny*, 3, č. 73.

*Pražské noviny*, 3, č. 75.

*Pražské noviny*, 3, č. 77.

*Pražské noviny*, 3, č. 79.  
*Pražské noviny*, 3, č. 81.  
*Pražské noviny*, 3, č. 83.  
*Pražské noviny*, 3, č. 85.  
*Pražské noviny*, 3, č. 87.  
*Pražské noviny*, 3, č. 89.  
*Pražské noviny*, 3, č. 91.  
*Pražské noviny*, 3, č. 93.  
*Pražské noviny*, 3, č. 95.  
*Pražské noviny*, 3, č. 97.  
*Pražské noviny*, 3, č. 100.  
*Pražské noviny*, 4, č. 2.  
*Pražské noviny*, 4, č. 4.  
*Pražské noviny*, 4, č. 6.  
*Pražské noviny*, 4, č. 8.  
*Pražské noviny*, 4, č. 16.  
*Pražské noviny*, 4, č. 18.  
*Pražské noviny*, 4, č. 24.  
*Pražské noviny*, 4, č. 26.  
*Pražské noviny*, 4, č. 28.  
*Pražské noviny*, 4, č. 33.  
*Pražské noviny*, 4, č. 35.  
*Pražské noviny*, 4, č. 39.  
*Pražské noviny*, 4, č. 46.  
*Pražské noviny*, 4, č. 47.  
*Pražské noviny*, 4, č. 51.  
*Pražské noviny*, 4, č. 53.  
*Pražské noviny*, 4, č. 55.  
*Pražské noviny*, 4, č. 57.  
*Pražské noviny*, 4, č. 61.  
*Pražské noviny*, 4, č. 65.  
*Pražské noviny*, 4, č. 67.

*Pražské noviny*, 4, č. 69.  
*Pražské noviny*, 4, č. 73.  
*Pražské noviny*, 4, č. 77.  
*Pražské noviny*, 4, č. 79.  
*Pražské noviny*, 4, č. 83.  
*Pražské noviny*, 4, č. 85.  
*Pražské noviny*, 7, č. 3.  
*Pražské noviny*, 7, č. 9.  
*Pražské noviny*, 7, č. 11.  
*Pražské noviny*, 7, č. 13.  
*Pražské noviny*, 7, č. 15.  
*Pražské noviny*, 7, č. 17.  
*Pražské noviny*, 7, č. 21.  
*Pražské noviny*, 7, č. 27.  
*Pražské noviny*, 7, č. 31.  
*Pražské noviny*, 7, č. 33.  
*Pražské noviny*, 7, č. 35.  
*Pražské noviny*, 7, č. 37.  
*Pražské noviny*, 7, č. 38.  
*Pražské noviny*, 7, č. 40.  
*Pražské noviny*, 7, č. 42.  
*Pražské noviny*, 7, č. 44.  
*Pražské noviny*, 7, č. 46.  
*Pražské noviny*, 7, č. 48.  
*Pražské noviny*, 7, č. 50.  
*Pražské noviny*, 7, č. 52.  
*Pražské noviny*, 7, č. 54.  
*Pražské noviny*, 7, č. 58.  
*Pražské noviny*, 7, č. 60.  
*Pražské noviny*, 7, č. 62.  
*Pražské noviny*, 7, č. 64.  
*Pražské noviny*, 7, č. 66.

*Pražské noviny*, 7, č. 70.  
*Pražské noviny*, 7, č. 72.  
*Pražské noviny*, 7, č. 74.  
*Pražské noviny*, 7, č. 76.  
*Pražské noviny*, 7, č. 78.  
*Pražské noviny*, 7, č. 80.  
*Pražské noviny*, 7, č. 82.  
*Pražské noviny*, 7, č. 84.  
*Pražské noviny*, 7, č. 86.  
*Pražské noviny*, 7, č. 88.  
*Pražské noviny*, 7, č. 90.  
*Pražské noviny*, 7, č. 92.  
*Pražské noviny*, 7, č. 94.  
*Pražské noviny*, 7, č. 96.  
*Pražské noviny*, 7, č. 98.

TOMÍČEK, J. S.: *Panoramata věku našeho. Mehmed Ali*. Vlastimil, 1, 2. díl, 1. svazek.

## **b) Sekundární literatura**

### **Monografie**

BERÁNKOVÁ, M.: *Dějiny československé žurnalistiky. I. Díl. Český periodický tisk do roku 1918*. Praha 1981, 296 s.

CRAWLEY, C. W.: *The Question of Greek Independence. A Study of British Policy in the Near East, 1821–1833*. Cambridge 1930, 284 s.

GOODWIN, J.: *Lords of the Horizons. A History of the Ottoman Empire*. New York 1998, 352 s.

HRADEČNÝ, P. a kol.: *Dějiny Řecka*. 3. vyd., Praha 2015, 785 s.

KLIMEŠ, V.: *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha 1955, 192 s.

KUSÁKOVÁ, L.: *Literární kultura a českojazyčný periodický tisk (1830–1850)*. Praha 2012, 567 s.

MÍŠEK, R. – ONDRÁŠ, F. – ŠEDIVÝ, M.: *Egypt v době Muhammada 'Alího*. Praha 2009, 197 s.

PALMER, A.: *Úpadek a pád Osmanské říše*. Praha 1996, 351 s.

PIRICKÝ, G.: *Stručná historie států. Turecko*. Praha 2006, s. 46.

RATAJ, T.: *České země ve stínu půlměsíce. Obraz Turka v raně novověké literatuře českých zemí*. Praha 2002, 423 s.

RYCHLÍK, J. a kol.: *Mezi Vídní a Cařihradem. 1. Utváření balkánských národů*. Praha 2009, 400 s.

ŠEDIVÝ, M.: *Krvavá odyssea. Řecký boj za nezávislost 1821–1832*. Praha 2011, 232 s.

ŠEDIVÝ, M.: *Metternich, the Great Powers and the Eastern Question*. Plzeň 2013, 1033 s.

ŠTĚPÁNEK, V.: *Východní otázka. Od počátků do konce 60. let 19. století*. Brno 2014, 148 s.

VESELÁ, Z.: *Novověké dějiny Turecka. I. díl. Dějiny osmanské říše od reforem Nizami Cedidu do rozkladu impéria (1918)*. Praha 1966, 83 s.

### **Časopisecké články**

HRBEK, J.: *Christomimésis. Habsburkové jako Kristovi následovníci v 17. a 18. století*. In: *Český časopis historický*. r. 114, č. 1, s. 32–63.

### **Diplomové práce**

NEUBAUER, J.: *Reflexe českého zájmu o Osmanskou říši v českých časopisech první poloviny devatenáctého století*. Olomouc 2017. Bakalářská práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Katedra historie, 55 s.

## 5. Abstrakt

Diplomová práce nabízí pohled na dění v Osmanské říši na přelomu dvacátých a třicátých let devatenáctého století tak, jak bylo předkládáno dobovým čtenářům největšího českojazyčného periodika, *Pražských novin*. Doplnuje a prohlubuje tak současný stav historického bádání ohledně tří nejpodstatnějších událostí, které se v říši na Bosporu ve zvoleném období odehrávaly, tedy rusko-osmanské války, řeckého boje za nezávislost a sporu Muhammada Alího s Mahmudem II. Zároveň se snaží přiblížit geografické horizonty a povědomí o současném dění, které naši předci před necelým dvěma sty lety měli. V souvislosti s tím rovněž sleduje, jakým událostem byla ve zvoleném českém tisku věnována největší pozornost, a snaží se předložit vysvětlení těchto skutečností. Při procházení novinových článků nebylo možné nevěnovat se jejich interpretaci, konkrétně jsou zde akcentovány projevy sympatií té či oné ze znesvářených stran, přičemž i zde autor předkládá svůj komentář. Poslední, na co se práce zaměřuje, je, nakolik byly předkládané informace věrohodné.

## **Abstract**

This diploma thesis offers perspective of affairs in the Ottoman Empire at the turn of the twenties and thirties of nineteenth century, as it was presented to readers of the biggest czech-speaking periodical, *Pražské noviny*. It complements and deepens the current historical research concerning three of the most important events taking place at the Realm at Bosphorus during the chosen span, which means the Russo-Turkish War, the Greek endeavour of independence and the conflict between Muhammad Ali and Mahmud II. It also attempts to delineate the geographical horizons and cognizance of current affairs of our ancestors almost two hundreds years ago. In connection with that this diploma thesis focuses on which affairs was devoted the biggest attention in the czech press to and it strives for propounding of its clarification. While going through the articles from the biggest czech press it was necessary to construe them, thus there are highlighted manifestations of likings for one of the feuding parties. Even this case is not an exception of the author's effort for its commentary. The last point of this thesis's focus is if the information presented by the *Pražské noviny* were trustworthy.

.

## **6. Anotace**

**Autor:** Bc. Jakub Neubauer

**Fakulta:** Filozofická

**Katedra:** Historie

**Název práce:** Dění v Osmanské říši v první polovině devatenáctého století obrazem *Pražských novin*

**Vedoucí práce:** doc. Mgr. Radmila Švaříčková Slabáková, Ph.D.

**Rok obhajoby:** 2019

**Počet stran:** 96

**Počet znaků:** 169 839

**Počet použitých pramenů:** 109

**Počet titulů použité literatury:** 17

**Klíčová slova:** Osmanská říše, první polovina devatenáctého století, *Pražské noviny*, rusko-osmanská válka, řecký boj za nezávislost, první egyptsko-osmanská krize

**Stručná charakteristika:** Diplomová práce se snaží ukázat, jaké informace o dění v Osmanské říši se dostávaly ke čtenářům *Pražských novin*. Na základě novinových článků práce prohlubuje poznatky o podstatných událostech té doby, které se na probíraném území odehrávaly.